Переклад Володимира Романця.

5 травня. СУБОТА

Був суботній ранок. Пан Пляшкер сидів у себе в кімнаті й чекав.

На що він чекав? А він і сам до пуття не знав.

Чому ж тоді він чекав? Оце вже легше пояснити. Щоправда, для цього нам доведеться почати розповідь з неділі.

А в неділю у пана Пляшкера не було ніякого діла. Надворі яскраво світило сонце, як це часто буває у вихідні.

Понеділок, як і завжди, був по неділі.

У вівторок до пана Пляшкера раптом постукали в двері. Пані Моркван зазирнула в кімнату й сказала:

– Пане Фляшкере, до вас гість! Глядіть не дозволяйте йому курити в кімнаті, бо від диму псуються фіранки! І нехай не сідає на ліжко! Для цього у вас є стілець!

Пані Моркван була господинею будинку, де квартирував пан Пляшкер. Коли вона гнівалась, то завжди називала його Фляшкером. Цього разу її обурило те, що до нього прийшов гість.

А гостем, якого у той вівторок пані Моркван увіпхнула до кімнати, був шкільний товариш пана Пляшкера. Його звали пан Вівторакус. Він приніс панові Пляшкеру цілу торбу раків.

Середа, як і завжди, припала на самісіньку середину тижня. І в цьому, ясна річ, не було нічого дивного.

Але ось у четвер була велика гроза і чотири рази розкотисто прогримів грім. Це змусило пана Пляшкера насторожитись.

Настала п’ятниця. Йдучи на роботу, пан Пляшкер знайшов п’ятака, що лежав догори орлом, і подумав, що це може віщувати якусь приємну несподіванку. Так воно й сталося – того дня пана Пляшкера відпустили з роботи. А все через те, що начальник пана Пляшкера дуже боявся злодіїв. Щовечора він ховав ключа від своєї контори в іншому місці. У четвер він придумав особливо надійний спосіб його зберігання. Загорнув ключа у носову хустинку й стромив його в черевик, який поставив у шафу; черевика накрив капелюхом і замкнув шафу, а ключа від шафи поклав у шухляду письмового столу. Шухляду замкнув також і врешті заховав ще й ключа від письмового столу. У п’ятницю вранці він ще добре пам’ятав, де шукати ключа від дверей контори. А от де лежить ключ від письмового столу, ніяк не міг згадати. І, отже, не міг відімкнути шухляду, щоб дістати звідти ключа від шафи, без якого годі було добутися до ключа від дверей контори. Ну що тут удієш? І шеф пустив пана Пляшкера додому, а сам сів і поринув у роздуми. Він вирішив сидіти й думати доти, доки згадає, де заховав ключа.

"Тепер, – сказав собі пан Пляшкер, – усе ясно – ні про які випадковості не може бути й мови: у неділю не було ніякого діла. Понеділок був по неділі. У вівторок прийшов пан Вівторакус і приніс раки. У середу – середина тижня; у четвер – гроза і чотири рази прогримів грім; у п’ятницю – п’ятак догори орлом – і вільний день!"

І ось тепер пан Пляшкер сидить у себе в кімнаті і, хвилюючись, чекає, що ж йому принесе субота.

Довго чекати не довелось: у двері гучно постукали. Панові Пляшкеру перехопило дух і відібрало мову. А була то всього-на-всього пані Моркван, яка зайшла до кімнати з відром та щіткою в руках.

– Ви що, не можете сказати: "Заходьте!", як нормальна людина? – запитала господиня і з гуркотом поставила відро на підлогу перед паном Пляшкером.

Той поквапом сховав ноги під стілець. Йому захотілося відповісти: "А яка нормальна людина заходить до кімнати, не почувши "заходьте"?" Але пан Пляшкер – чоловік сумирний і люб’язний. Він терпіти не може сварок. До того ж він побоюється пані Моркван – адже вона вища за нього мало не на цілу голову! Та головне те, що вона хазяйка кімнати, яку він винаймає. Вона може виселити його, коли їй заманеться. Тому-то пан Пляшкер і змовчав.

– Ви що, язика проковтнули, пане Пляшкере? – запитала пані Моркван і заходилася мести підлогу.

– Пробачте, чи не змогли б ви прибрати мою кімнату трохи пізніше? – наважився озватись пан Пляшкер.

– Якщо я вам заважаю, – відповіла пані Моркван, – то йдіть собі погуляйте. – Відтак вона скомандувала: – Ноги вгору!

І віник відразу ж рушив у наступ на черевики пана Пляшкера. Той підняв ноги і поставив підбори на стілець.

– Бруднюх нещасний! – закричала господиня. – Хто вам дозволив ставити ноги на мій гарненький стілець? Зараз мені йдіть на кухню і принесіть ганчірку!

Пан Пляшкер покірно поплентався на кухню. Повернувшись із ганчіркою в руках, він побачив, що пані Моркван поставила стілець на

стіл і почала мити підлогу. Зітхнувши, він узяв свого капелюха, одягнув піджак і попрямував до дверей.

– Куди це ви чимчикуєте? – гукнула йому навздогін пані Моркван.

– Піду погуляю!

– О, це чисто по-вашому: йти на гулі серед білого дня, коли всі люди працюють! Куди воно годиться?

– Таж ви самі сказали, щоб я йшов гуляти! – запротестував пан Пляшкер.

– Та йдіть уже, йдіть, домосиде! – знову гукнула господиня. – Ви ж бо цілісінький день сиднем сидите в чотирьох стінах. Бліді стали, аж світитесь.

Пан Пляшкер швидко причинив за собою двері і вийшов надвір. Був чудовий суботній ранок, яскраво сяяло сонце, і він радів, що більше не чує лайливих слів господині.

На розі юрмилися люди. Пан Пляшкер зацікавився, що там таке, і рушив до гурту. Люди щось розглядали. Мабуть, щось не дуже велике, бо всі, схиливши голови, дивилися вниз.

Панові Пляшкеру кортіло дізнатися, що там таке, але гурт так скупчився, що йому, низенькому на зріст, нічого не було видно.

– Треба повідомити в зоопарк. Напевно, воно втекло звідти. У себе вдома таке чуперадло ніхто не триматиме! – сказала жінка, що стояла в самісінькій середині гурту.

Мабуть, там була якась тваринка.

– Це, певне, така порода мавп, – сказав хтось із чоловіків.

– Порода мавп? Із п’ятачком? Та воно куди більше схоже на жабу! – вигукнув інший чоловік.

– Е, ні, на жабу воно аж ніяк не схоже! Бачите, яке в нього руде волосся! Де це ви бачили жабу з рудим волоссям? Та ще й таку здоровенну!

Цікавість розбирала пана Пляшкера чимдалі дужче: що ж то воно за звірина, що схожа водночас і на жабу, і на мавпу?..

– Як вам не соромно, панове, знущатися з дитини! Дорослі люди, а так поводитесь! – обурено вигукнула якась огрядна жінка і окинула всіх суворим оком.

– Як ви сказали? З дитини? Ви, мабуть, недобачаєте! – мовив той чоловік, котрий назвав загадкову істоту мавпою.

Але огрядна жінка ніяк не могла вгамуватись. Вона нахилилася до тваринки й спитала:

– Як тебе, дитинко моя, звати?

Пан Пляшкер і далі не міг нічого побачити. Зате дещо почув. Дзвінкий, пронизливий голос відповів огрядній жінці:

– Ніяка я не дитинка, бе-е-е!

Люди, що стояли довкола, аж роти пороззявляли з такого дива.

– Оввa! Та воно вміє говорити! – вигукнув хтось із чоловіків.

– Та ще й по-нашому! – вражено прожебоніла якась жінка.

– Хіба ж я вам не казала, що це дитина?! – гордо промовила огрядна жінка і знову нахилилася над загадковою істотою: – Скажи мені що-небудь, дитинко!

– Товстуля! Товстуля! – вереснув той самий голос.

– Це ти мене так називаєш? – спаленівши від обурення, спитала гладуха.

Хтось у юрбі засміявся. А пронизливий голос раптом заспівав:

Товстуля черевата,

Нахабна і дурна,

Пісок совочком рила

І вирила слона.

А потім та товстуля

Залізла на слона,

На спині в нього всілася

Зручнесенько вона.

Заплакав слон від болю

Та з ляку як ревне:

"Ой лишенько! Злізай мерщій!

Роздушиш ти мене!"

Але товстулі байдуже,

Сміється лиш вона

І не звертає жодної

Уваги на слона.

І сталося тут раптом

Найбільше диво з див:

Надувся слон і луснув –

Товстулю він провчив.

– Яке нахабство! – засичала огрядна жінка й пішла геть.

Не гаючи й миті, пан Пляшкер ступнув туди, де стояла гладуха, і враз опинився перед загадковим створінням, що сиділо на тротуарі й співало.

Тепер пан Пляшкер зрозумів, чому ніхто не знав, як назвати це створіння. Його справді важко було б змалювати: не людина, але наче й не звір.

Взяти хоча б голову: двоє нахабних, бистрих очей; рот такий великий, що аж кортить назвати його пащею; замість носа – рухливий хоботець із круглим п’ятачком на кінці. Обличчя ясно-зелене з великими

синіми цятками. А з-під рудого волосся, що стирчить, неначе голки на їжаку, виглядають двоє відстовбурчених вух.

А тулуб! Насамперед у очі впадав живіт – зелений, круглий і тугий, неначе барабан. Руки й долоні – як у звичайної дитини, а от ноги дуже схожі на жаб’ячі лапи. Груди й живіт зелені й гладенькі, а на спині руда шерсть, як у молодого орангутанга.

Доспівавши свою пісеньку, дивне створіння й далі сиділо на тротуарі, нахабно поглядаючи на перехожих, що юрмилися довкола нього.

– Одне можна сказати напевне: це не звір, – мовив хтось із натовпу. – Звірі не вміють говорити.

– То, може, по-вашому, це дитина? – спитав інший чоловік.

– Ні, не дитина.

– То що ж це таке?

– А може, воно прибуло сюди з Марса? Може, це марсіанин?

– Казна-що! – втрутився в розмову суворий на вигляд пан. – Дана істота не з Марса. Можете мені повірити. Я на цих речах знаюся. Я старший учитель Злобер.

Почувши ці слова, "дана істота" пішла в танець. Притупуючи ногами, вона заспівала:

Наш учитель – наш мучитель –

Нам несе учене слово.

Це – велика голова,

Повна тирси і полови.

А потім дивне створіння всілося на тротуарі, склало руки на животі й знову почало нахабно розглядати натовп.

– Припини свої дурні співи! – обурився старший учитель.

Замість відповіді загадкове створіння показало йому довгого жовтого язика.

– Негайно скажи, як тебе звати! – наказав старший учитель.

Загадкове створіння засміялося й знову затанцювало, приспівуючи:

Ви всі дурні, дурні, дурні,

Дурні, аж просто сміх!

Танцюю я, танцюю я

Між дурників самих!

Старший учитель аж зблід від злості.

– Ось воно що! Отже, всі ми дурні! А ти, звісно, наймудріший у цілому світі! – вигукнув він. – А чого ж це, по-твоєму, ми такі дурні?

– Бо я знаю, хто ти, а ти не знаєш, хто я, – засміялось невідоме створіння. І знову завело:

Ніхто тут не знає,

Як мене звать,

Дурні самі-бо

Навколо стоять.

Ніхто тут не знає,

Як мене звать!

– Невже ти гадаєш, що ми оце перебиратимемо всі імена, які тільки є на світі? – грізно спитав старший учитель. – Нам ніколи відгадувати загадки. Якщо не скажеш, хто ти такий, ми зараз викличемо поліцію!

– Поліцію? – здивувалося загадкове створіння. – Ви думаєте, що поліція знає, хто я?

– А ось я, здається, знаю! – вихопився пан Пляшкер. У голові його блискавкою промайнули події останнього тижня: у неділю – ніякого діла і сонце цілісінький день, понеділок був по неділі, у вівторок – Вівторакус і раки, у середу – середина тижня; у четвер – гроза і грім чотири рази, у п’ятницю – п’ятак догори орлом і вільний день, а сьогодні – субота... У суботу – Суботик! Ось воно що!

– Ти – Суботик! От хто ти такий!

Загадкове створіння вирячилося на пана Пляшкера й роззявило рота так, що, здавалося, могло б проковтнути цілого буханця.

– Як ви здогадалися? Звідки ви знаєте, що я Суботик? – розгублено запитало воно.

– Треба вміти логічно мислити, – відповів пан Пляшкер, неначе досвідчений детектив, і гордо роззирнувся.

І тоді сталося те, чого ніхто не чекав. Суботик швидко й спритно, неначе мавпеня, видряпався по ногах і животі пана Пляшкера, зручно всівся йому на руки й сказав:

– Відразу видно, що мій тато вміє логічно мислити. А от ви не вмієте! Ви всі дурні!

Він стромив до рота великого пальця і, смачно прицмокуючи, почав його смоктати.

– Треба було відразу сказати, що це ваша дитина! – злісно мовив старший учитель Злобер і пішов геть.

– Даруйте, але ж...– почав був пан Пляшкер.

– Оце вам нинішнє виховання, – сказала якась пані, – дитина співає непристойні куплети, а батько стоїть поруч і тішиться!

– Даруйте...– почав був знову пан Пляшкер, але Суботик затис йому пальцем рота.

І перше ніж пан Пляшкер устиг щось пояснити, перехожі порозходилися хто куди, а він залишився на вулиці сам – із Суботиком на руках.

– Чому ти називаєш мене татом? Мені здається, це просто нахабство! – сказав пан Пляшкер. Він не на жарт розгнівався.

– Як це – чому? – перепитав Суботик і від подиву навіть вийняв пальця з рота. – Ви ж тепер мій тато!

– Ніякий я тобі не тато! Моє прізвище – Пляшкер. Я живу он у тому будинку. І дітей у мене немає. Усі про це знають! Будь-хто може це підтвердити! – вигукнув пан Пляшкер. Йому дуже хотілося скинути з себе Суботика. Але той вчепився міцно-міцно і, здавалося, ось-ось заплаче.

– Таж у нас так заведено! Той, хто впізнає Суботика, мусить узяти його до себе додому. І годувати.

– Взяти тебе до себе додому? – з жахом перепитав пан Пляшкер. Він подумав про пані Моркван. – Це неможливо! До того ж я не знаю, що Суботики їдять.

– Вони все їдять, тату, геть усе! – відповів Суботик і відразу ж заходився гризти піджак пана Пляшкера. Той не встиг і оком кліпнути, як Суботик відгриз увесь комір.

– Зараз же покинь гризти мій піджак! – злякано вигукнув пан Пляшкер.

– Мені смакує ця тканина, – сказав Суботик з повним ротом і потягся до капелюха пана Пляшкера.

– Не смій їсти мої речі! – підвищив голос пан Пляшкер, силкуючись урятувати капелюха.

– Ви наказуєте чи просите? – спитав Суботик, жуючи далі.

– Наказую! – суворо вигукнув пан Пляшкер.

– Ах, он як! – сказав Суботик і вмить проглинув капелюха. А тоді витяг із кишені пана Пляшкера носовичок і взявся за нього. – Яка смакота! – приказував він, закочуючи від утіхи очі.

– Ну гаразд! Я прошу тебе дати спокій моїм речам, – квапливо сказав пан Пляшкер і прикрив рукою краватку.

– Ви просите мене, татусю? – перепитав Суботик. Він негайно ж повернув панові Пляшкеру обгризений носовичок і виплюнув усе, що було в роті. – Якщо ви мене просите, я, звичайно, ніколи більше цього не робитиму.

– Що ж мені тепер діяти? – бідкався пан Пляшкер. – Де тебе подіти?

– Ходімо разом додому, – підказав Суботик. – Я втомився і хочу спати.

– Ні... Річ у тому, що...– почав був пан Пляшкер, збираючись виголосити довгу промову. Але, глянувши на Суботика, побачив, що той солодко спить у нього на руках.

Пан Пляшкер похитав головою, постояв якийсь час, вагаючись, а тоді повернувся й пішов до будинку пані Моркван. За кілька кроків від дверей він зупинився.

– Ми вже прийшли? – спитав Суботик, прокинувшись і звівшися на руках у пана Пляшкера.

– Добре, що ти прокинувся, – сказав пан Пляшкер. – Я все вже обміркував і бачу, що не можу взяти тебе до себе додому. Якщо пані Моркван побачить тебе, вона вижене нас обох.

– Подумаєш, бабця Шморкван! – сказав Суботик і висолопив язика. – А ви скажіть їй, що до вас у гості приїхав небіж.

– Вона зразу помітить, що ти не дитина, – відповів пан Пляшкер. – І до того ж ти голий.

– А ви купіть мені, в що вдягтися, – сказав Суботик.

Пан Пляшкер поглянув на годинника.

– Не встигнемо. Крамниці ось-ось зачиняться. А завтра неділя!

– Нічого, татусю. Купимо в понеділок, – вирішив Суботик. – А до понеділка сховайте мене.

– Де ж я тебе сховаю? – запитав пан Пляшкер у відчаї.

– Як ви мене кинете отут на вулиці, я кричатиму, аж доки прибіжить бабця Моркван. Я скажу їй, що ви мені батько, і вона впустить мене до вас, – заявив Суботик.

– Тільки не кричи! – злякано прошепотів пан Пляшкер. – Я придумаю, як непомітно пронести тебе в кімнату. А ти сиди тут тихесенько і ані пари з вуст. Чекай, доки я повернуся!

Посадивши Суботика під розлогим кущем у присадку, він рушив до будинку.

Ступивши кілька кроків, він почув пронизливий спів:

Суботик сидить під кущем і мовчить,

А в серці у нього знай пісня бринить.

Тихесенько й смирно сидить він отут,

А хто не повірить, той піде під суд.

Пан Пляшкер аж підскочив від переляку. Обернувшись, він напустився на Суботика:

– Цить! Замовкнеш ти нарешті?!

Ні, не буду я мовчати,

Мені хочеться співати, –

дзвінко проспівав Суботик.

– Як так, то шукай собі іншого батька! – обурився пан Пляшкер і відвернувся.

– Але ж, тату! – вигукнув Суботик. – Ви запитали мене всього-на-всього, чи замовкну я. А зі мною говорити так не можна. Зі мною треба говорити зовсім інакше!

– Я хочу, щоб ти сидів мовчки, – сказав пан Пляшкер трохи спокійніше.

– Знову не так! – сказав Суботик і похитав головою.

– Ну, а як же тоді треба?

– Прошу... – підказав Суботик.

– Гаразд! Прошу тебе, сиди спокійно і мовчи, поки я повернуся. Зрозумів?

Суботик мовчки кивнув головою.

Пан Пляшкер рушив до будинку й спробував нечутно відчинити двері. Але пані Моркван давно вже чатувала на нього, вона примчала з кухні саме тоді, коли він пробував прохопитися до своєї кімнати.

– І де це ви стільки ходите?! – вигукнула вона. – Якщо ви думаєте, що я принесу вам обід, то сильно помиляєтесь! Я не збираюся цілісінький день стовбичити біля плити, чекаючи, поки нарешті пан Фляшкер зволять повернутися додому. Погляньте на себе! Де це ви так обшарпались? І вам не соромно в такому вигляді переступати поріг мого дому? Цікаво, де ви поділи комір від свого піджака.

Пан Пляшкер промимрив щось у відповідь, швиденько прошмигнув до своєї кімнати й замкнувся там.

Він довго сушив голову, як пронести Суботика непомітно для пані Моркван. У кошику на сміття? Ні, пані Моркван відразу це зауважить. Може, у великій картонній коробці?

Пан Пляшкер заходився порпатися в своїй шафі і нарешті знайшов те, що йому було треба: великий рюкзак.

– Ку... куди це ви так вишикувалися? – затинаючись спитала вражена пані Моркван.

– Мандрівки дуже корисні для здоров’я! Хто багато мандрує, в того здорові легені й рум’яні щоки! – відповів пан Пляшкер і зник за дверима.

Ще дужче здивувалася пані Моркван, коли за якихось п’ять хвилин двері розчинилися і пан Пляшкер кулею промчав у свою кімнату. Вона не встигла й слова мовити. Їй здалося, що пан Пляшкер навіть проспівав тонюсіньким голоском: "Пані Шморкван, пані Шморкван".

Опинившись у себе в кімнаті, пан Пляшкер розстебнув рюкзак і витяг Суботика.

– Це наша кімната? – запитав той, роззираючись.

– Ти ж обіцяв, що мовчатимеш! – напустився на нього пан Пляшкер.

– А хіба я не мовчав? – здивовано запитав Суботик.

– Певно, що ні! Ти весь час наспівував: "Пані Шморкван! Пані Шморкван!"

– Але ж це було потім. Ви ж мене просили сидіти тихо, доки ви повернетеся, – сказав Суботик і знову заспівав:

Доки повернетесь,

Доки повернетесь,

Доки до мене

Повернетесь ви!

– Цить! – вигукнув пан Пляшкер, схопив Суботика за карк і запхнув під ковдру.

Пані Моркван постукала в двері й запитала:

– Ви кликали мене, пане Пляшкере?

– Ні! – сердито вигукнув пан Пляшкер і запхнув Суботика ще далі під ковдру. Але той і під ковдрою завів пісню:

Суботик під ковдрою

Тихо сидить,

Бо тата не хоче

Свого засмутить.

Пан Пляшкер нарешті згадав, як треба поводитись із Суботиками. Він підняв край ковдри і прошепотів:

– Прошу тебе, замовкни!

І Суботик відразу припинив свої співи.

Цієї миті двері прочинилися і в кімнату просунула голову пані Моркван.

– З ким це ви тут балакаєте? – запитала вона, пильно роззираючися кімнатою.

– Та це я... поспівав трошки,– сказав пан Пляшкер.

– Поспівав! – передражнила його господиня і грюкнула дверима.

Пан Пляшкер заходив туди й сюди по кімнаті, міркуючи, що його робити далі і чим усе це скінчиться. Хіба можна було брати Суботика до себе в кімнату? Урешті-решт пані Моркван вижене їх обох – і його самого, і цього кумедного Суботика!

Він відгорнув ковдру, щоб поговорити про це із Суботиком. Але той спокійнісінько спав, зручно вмостившись на подушці.

Пан Пляшкер зітхнув і сів на край ліжка.

– Як хочеться смачно пообідати! Тоді, може, й жити легше було б, – мовив він.

– А що б вам хотілося на обід? – спросоння запитав Суботик. Він, мабуть, почув гірке зітхання пана Пляшкера.

– Смажене курча з картоплею, – сказав пан Пляшкер. – А потім морозиво.

– Смажене курча з картоплею і морозиво. Гаразд! – пробурмотів Суботик, перекинувся на інший бік і знову заснув.

І майже тієї ж миті у двері постукали. Пан Пляшкер швиденько накрив Суботика ковдрою, розгладив покривало і сів на стілець. А тоді сказав:

– Заходьте!

Двері відчинились, і в кімнату з тацею в руках зайшла пані Моркван. Її, мабуть, не полишала думка, що в кімнаті є ще хтось, крім пана Пляшкера, і ось вона знайшла привід іще раз зайти сюди.

– Ви сьогодні не прийшли на кухню обідати, і тому, як виняток, я принесла вам обід у кімнату, – сказала вона і поставила тацю на стіл.

– А що сьогодні на обід? – запитав пан Пляшкер, оговтавшись після такої несподіванки.

– Смажене курча з картоплею. А на десерт – морозиво, – відповіла пані Моркван. – Смачного вам, пане Пляшкере!

6 травня. НЕДІЛЯ

Пана Пляшкера розбудив голосний спів над самісіньким вухом. Спочатку йому здалося, що це сон, і він повернувся на другий бік. Але

спів не припинявся. Дзвінкий, пронизливий голос виспівував украй фальшиво:

Спіть, татуню, люлі-люлі,

Сплять і слон, і носоріг,

І стара овечка Моркван

Спить всю ніч без задніх ніг.

Спіть, татуню, люлі-люлі,

Спіть до ранньої зорі,

Хай насниться вам лисиця,

Що живе у димарі.

Вовк, що лазить по деревах,

Слон, що плаває, як кит,

Крокодил, що аж у хмарах

Їсть ромашки на обід.

Пан Пляшкер ураз прокинувся й сів у ліжку. Надворі яскраво світило сонце. Був недільний ранок. А поруч сидів Суботик і виспівував. Пан Пляшкер пригадав усе: вчора він привів сюди цю загадкову істоту, цього голосистого Суботика, якого тепер не може спекатися.

– Ти й досі тут! – зітхнув він.

– Авжеж, татусю, – кивнув головою Суботик.

– Нащо ти так голосно співаєш? – докірливо запитав пан Пляшкер.

– Це я для вас колискову співаю, татуню! Ось послухайте:

Цур, тату, цур!

Чорта – з порога!

Моркван – це чапля

Суха й довгонога!

– Сиди тихо і ні пари з губи, а то пані Моркван прийде та й вижене мене звідси!

– Не бійтеся, татуню. Не прийде і не вижене!

– Чому?

– Бо вона не зможе сюди зайти. Я замкнув двері. А ключ осьдечки.

– Зараз же віддай мені ключа! Коли я замикаю двері, вона дуже ображається і свариться, неначе... неначе...

– Неначе дощовий черв’як?.. – підказав Суботик.

– Зараз же віддай мені ключа! – наказав пан Пляшкер замість відповіді.

– Ну то беріть його, татуню! – засміявся Суботик і хутко видряпався на шафу. Умостившися там, він поклав ключ на п’ятачок свого хоботця.

Пан Пляшкер зірвався з ліжка, схопив ціпок і спробував зачепити ним Суботика знизу, щоб стягти його додолу. Але цієї миті пролунав стук у двері, і пані Моркван залементувала:

– Де це таке чувано? Неподобство! Що за ґвалт серед ночі? Якщо ви ще хоч раз пискнете, вам доведеться самому готувати собі обід, пане Фляшкере!

Тільки-но пан Пляшкер зібрався сказати щось у відповідь, як Суботик загорлав із шафи:

– Яка ж це ніч, пані Шморкван? Брехня! Погляньте – надворі сяє сонце!

Він так майстерно вдавав голос пана Пляшкера, що пані Моркван не помітила б різниці, навіть якби була в кімнаті.

Якусь мить за дверима було тихо. Мабуть, приголомшена господиня верталась до тями. А тоді вона зарепетувала:

– Ну, це вже занадто! Нечуване зухвальство! Ви, мабуть, п’яні, пане Фляшкере! – Вона почала смикати за ручку дверей, силкуючись удертися до кімнати.

– Сама п’яна! Сама п’яна! – заверещав Суботик і, радий та веселий, застрибав на шафі.

– Негайно відімкніть двері, а то я викличу поліцію! – зарепетувала господиня.

– Не можу…– відгукнувся пан Пляшкер і знову спробував стягти Суботика з шафи.

– ...і до того ж не розумію, пані Шморкван, чого це я маю їх відмикати, – доказав Суботик голосом пана Пляшкера.

– Як-то чого? Це – моя кімната! – гукнула за дверима господиня.

– А за що ж я тоді щомісяця плачу вам гроші, пані Шморкван? – проспівав Суботик.

– Це платня за квартиру! І не перекручуйте мого прізвища! Мене звати пані Моркван. Затямили?

– Якщо я плачу вам гроші, значить, я винаймаю помешкання, а коли я його винаймаю, то маю право й замикати, – заявив Суботик.

Пані Моркван, мабуть, не знала, що на це сказати. У всякому разі минув якийсь час, перше ніж вона здобулася на слово.

– Сьогодні ви залишитесь без обіду! – вигукнула вона. – Після всіх цих неподобств!..

– Ну що ви, пані Моркван! – почав пан Пляшкер. Він уже втратив надію впіймати Суботика.

Суботик відразу підхопив голосом пана Пляшкера:

– Ну що ви, пані Шморкван! Ну що ви, пані Шморгван!

– Пане Фляшкере, ви безсовісний нахаба! Ви добре знаєте, що моє прізвище Моркван! – загриміла знову господиня.

– Це ви безсовісна нахаба! Ви добре знаєте, що моє прізвище Пляшкер! – вигукнув Суботик у відповідь.

За дверима запала тиша. У пані Моркван, мабуть, перехопило дух.

Суботик зліз із шафи і пустився в танець, кружляючи по всій кімнаті й приспівуючи:

Морква – панночка вельможна,

Та всередині порожня.

Що із того, що вельможна?

Усередині ж порожня!

– Ви поплатитесь за ці глузи! – гримнула пані Моркван.

– Які глузи? – запитав Суботик.

– Ви проспівали:

Морква – панночка вельможна,

Та всередині порожня.

Я все добре чула!

– А хіба ваше прізвище Морква? – запитав Суботик.

– Звичайно ж, ні!

– То яке вам діло до того, що я співаю? Адже я про моркву, що росте на городі, а не про вас! – сказав Суботик і знову заспівав:

Морква – панночка вельможна,

Та всередині порожня.

Ще й крива на всі боки,

Тож ціна їй – копійки!

Пані Моркван не знала, що й казати. Гучно тупаючи, вона пішла на кухню, грюкнувши дверима.

– Ну й завдали ж ми їй чосу, татуню! – гордо мовив Суботик і простяг панові Пляшкеру ключа.

– Завдали, завдали! – сердито передражнив його пан Пляшкер. – Ось побачиш, чим усе це скінчиться! Завтра вона напевне вижене мене!

– Якщо вона не вигнала вас сьогодні, то завтра й поготів не вижене! – безтурботно відповів Суботик і заходився гризти кошика на папери.

– Облиш мого кошика! – засичав пан Пляшкер. Він не наважувався лаятись уголос – боявся пані Моркван.

– О! Кошик, виявляється, з картону! – здивувався Суботик. – А картон мені дуже смакує!

І з’їв кошика з усім, що в ньому було. Потім, плямкаючи, почав оглядати стілець.

– Не смій їсти мого стільця! – наказав пан Пляшкер і хутенько сів на нього.

– А стілець із дерева! – визначив Суботик і почав обнюхувати ніжки. Але пан Пляшкер так поставив свої ноги, що Суботик, не міг

підступитися до стільця. Тоді він виліз на стіл і заходився їсти квіти, що стояли у вазі.

– М-м-м, дуже смачний салат, – сказав він, наминаючи квіти на повен рот.

– Не смій нічого тут їсти! – вигукнув пан Пляшкер. Він був такий схвильований, що навіть забув стишити голос.

Але Суботик наче й не чув. Він запхнув вазу до рота й смачно захрумтів.

– Скло з водою, – приказував він, цмокаючи, – дуже смачна страва!

Потім Суботик підійшов до грубки і почав старанно обнюхувати її.

– Ти ба! Залізна грубка! – вигукнув він. – Залізо мені теж смакує!

Від захвату він аж очі закотив і погладив себе по животі.

– Прошу тебе, не чіпай нічого в моїй кімнаті! – поспіхом мовив пан Пляшкер, злякавшися, що Суботик з’їсть іще й грубку. На щастя, він вчасно згадав, що, розмовляючи із Суботиком, треба завжди вживати слово "прошу".

Суботик відразу ж кинув обнюхувати грубку. Він навіть вийняв з рота уламок вази, який не встиг проковтнути, обережно поклав його на стіл, а сам сумирно й чемно вмостився на стільці.

– Ось таким ти мені більше подобаєшся, – похвалив його пан Пляшкер. – Але де ж тепер узяти нового кошика на папери?

– Завтра купимо, тату! Адже ми однаково підемо купувати для мене одяг. Мені так хочеться до універмагу!

І Суботик знову весело заспівав:

Універсальний магазин,

Версаль, Париж, Берлін, Турин,

Ворота, хата, хвіртка, тин,

Костюми, вази, апельсин!

– Прошу тебе, замовкни! – почав благати пан Пляшкер. – Зараз сюди знову прийде пані Моркван і здійме крик!

– Невже ви й справді боїтеся її? – запитав Суботик.

– Вона весь час до мене присікується, – поскаржився пан Пляшкер. – Що не зроблю, вона все свариться. Часом так хочеться загнати її аж на шафу. І щоб вона не могла звідти злізти!

– На шафу? – засміявся Суботик. – Ви справді цього хочете, тату? Чудова думка! – Він застрибав по кімнаті, пирскаючи сміхом і повторюючи раз у раз: – Подумати лишень, на шафу! Треба ж таке вигадати!

Нарешті панові Пляшкеру це набридло.

– Суботику, прощу тебе, послухай! – сказав він суворо.

Суботик відразу ж кинув сміятися й поглянув на пана Пляшкера.

– Ти вже попоїв, – сказав той, – а я голодний. Доведеться знову заховати тебе в рюкзак і винести надвір. Зробимо прогулянку за місто! Збирайся і ходімо, біжімо, летімо!

– Чудово! Прогулянка за місто! – вигукнув Суботик.

Він миттю заліз у рюкзак і заспівав:

Стюардеси і пілоти,

Приготуйте вертольоти

І космічні кораблі,

Що літають круг Землі.

Заметіть аеродроми –

Вже йдемо ми! Вже йдемо ми!

– Скільки тебе просити, щоб ти сидів тихо! Крім того, ми нікуди не летимо. Ми підемо пішки.

– Але ж ви щойно сказали, що ми полетимо, – заперечив Суботик і визирнув із рюкзака.

– Я сказав "летімо", маючи на увазі, що нам треба поспішати. А зараз, прошу тебе, сиди тихо, – сказав пан Пляшкер і зав’язав рюкзак. Тоді одягся, завдав рюкзак із Суботиком на плечі і мовчки вийшов з кімнати.

Він скрадався навшпиньки коридором і раптом став як укопаний. Він не вірив своїм очам: у коридорі на великій шафі сиділа пані Моркван з ганчіркою в руках.

– Що це ви там шукаєте на шафі, пані Моркван? – сторопіло спитав пан Пляшкер.

– Що за дурне запитання! Краще допоможіть мені злізти! – пробурчала господиня. – Я хотіла витерти пилюку на шафі, а драбинка раптом упала.

Посміхаючись, пан Пляшкер підняв драбинку і приставив до шафи. Пані Моркван з похмурим виглядом злізла з шафи, схопила відро і, грюкнувши дверима, зникла на кухні.

Тепер ніхто більше не заважав панові Пляшкеру спокійно вийти надвір. Він минув кілька вулиць, аж поки дістався на край міста. Далі він пішов полем. Нарешті скинув з плечей рюкзак і випустив Суботика.

– Ой, які смачні камінці! – вигукнув той і почав надкушувати один по одному камінці, що ними була всипана земля.

– Суботику, ти поїж отут, а я тим часом піду до лісової кав’ярні. Хай кожен із нас матиме ту страву, яка йому найбільше смакує, – запропонував пан Пляшкер.

– Згода! – відповів Суботик і кивнув головою.

Пройшовши трохи вперед, пан Пляшкер озирнувся і побачив, що Суботик сидить на рюкзаку. В руках у нього – здорова ломака, якою він весело розмахує й вигукує:

– А ось це – з дерева! Дерево, тату, смачніше, ніж скло! Ой, як я люблю отаке ломаччя!

Пан Пляшкер рушив далі, а навздогін йому линув спів Суботика:

...Змії гримучі,

Квіти пахучі,

Каміння й цеглини,

Пухові перини,

Дивани і ліжка,

Вовняні доріжки,

Столи і полиці,

Деталі із криці,

Прикраси жіночі –

Все їм я охоче!

Пан Пляшкер пройшов ще з півкілометра, поки добувся до лісової кав’ярні. Він замовив обід, попоїв і поринув у роздуми.

Він думав про те, що Суботик завжди зчиняє галас, ніколи не може втримати язика за зубами і вгамувати його несила. І про те, що пані Моркван неодмінно вижене його з дому, коли побачить Суботика. І ще про те, що Суботик з’їв навіть його кошика на папери та вазу з квітами. Він, чого доброго, ще надумає з’їсти і стіл, і стілець, і ліжко.

Подумавши про все це, пан Пляшкер вирішив: "Ні, так далі не можна. Я більше не триматиму в себе Суботика, хоча мені його й шкода".

Він заплатив за обід і непомітно вийшов з кав’ярні через задні двері.

Аби ніхто його не помітив, він ішов лісом, накинув величезного круга і зайшов до міста з протилежного боку. Аж надвечір дістався він додому, втомлений і змучений докорами сумління.

Тихесенько відімкнув він надвірні двері, прохопився до своєї кімнати, замкнувся й ввімкнув світло. Тоді роздягся, накрутив будильник і відгорнув ковдру на ліжку.

На подушці спав Суботик!

– Нарешті ви повернулися, тату! – пробурмотів він крізь сон. – Ви що, заблукали?

– Як ти по-по-трапив до кімнати? – затинаючись, спитав пан Пляшкер.

– Вікно було відчинене, от я й уліз, – пояснив Суботик. – Рюкзак я приніс додому. Він у шафі.

– Тебе бачив хто-небудь? – злякано запитав пан Пляшкер.

– Ніхто, – запевнив його Суботик. А трохи помовчавши, додав винувато: – Я тут зробив шкоду, тату.

– Боже мій! Що ти ще накоїв?

– Я ненароком з’їв ручку від вікна! Вона так смачно пахнула!

– Ет! Хай їй грець, тій ручці! Більш як півкопи лиха не буде! – сказав пан Пляшкер і, відсунувши Суботика вбік, ліг у постіль.

– Ручка була мідна, – бурмотів Суботик. – Смачна була ручка!

Пан Пляшкер вимкнув світло, і обидва вони швидко заснули.

7 травня. ПОНЕДІЛОК

У понеділок уранці Суботика і пана Пляшкера розбудив будильник. Суботик умить прокинувся. Він підвівся на ліжку й вигукнув:

– Ми підемо так рано до універмагу?

– Який там універмаг, мені треба на роботу! – відповів пан Пляшкер, устаючи.

– Але ж ви обіцяли, що сьогодні купите мені одяг! – запротестував Суботик.

– Куплю, але ж не вранці, а після роботи.

– А вам подобається ходити на роботу? – запитав Суботик. – Чи не хотіли б ви лишитися сьогодні вдома?

– Ще б пак! Кожен цього хотів би, та ще й у понеділок! – засміявся пан Пляшкер.

– Я не питаю, чи хоче цього кожен. Мене цікавить, чи хочете цього ви, – не відступався Суботик.

– Звісно, я хотів би лишитися вдома, – сказав пан Пляшкер. – Але що з того! Сьогодні залишишся вдома ти. Я не можу взяти тебе із собою на роботу. Будь обережний: якщо пані Моркван дізнається, що ти тут, вона вижене нас обох!

– Я сидітиму тихо-тихісінько, тату, – пообіцяв Суботик і заховався в шафі.

– Тоді я прошу тебе ось про що: не поїж мого одягу, поки мене не буде вдома, – суворо сказав пан Пляшкер.

Він швидко зібрався, вийшов із дому і поїхав трамваєм на роботу.

Контора була зачинена. Пан Пляшкер перейшов двір і попрямував до будинку, де жив його шеф пан Обердубер. Пан Пляшкер постукав у двері раз, удруге, але відповіді не було. Тоді він штовхнув двері й зайшов без запрошення.

Шефа він застав серед страшенного безладу. Долі валялося десятків зо два порожніх коробок, з яких усе було висипано на підлогу. На канапі стосами височіли книжки. На письмовому столі стояли стільці. Знята зі стелі люстра лежала на шафі поруч купи чашок і гори тарілок. А на обідньому столі була розкидана білизна, серед якої сидів шеф і копирсався у своїй подушці так завзято, аж пір’я летіло навсібіч.

– Що це означає? – спитав пан Пляшкер.

– Означає! Означає! – гнівно вигукнув пан Обердубер. – Шукаю цей капосний ключ від письмового столу. Бо без нього я не можу відімкнути цієї капосної шафи і дістати звідти ще один капосний ключ – від дверей контори.

– Допомогти вам шукати? – запитав пан Пляшкер.

– Ви мене тільки нервуєте! Ідіть краще додому! – буркнув пан Обердубер.

– З великою охотою! – відповів пан Пляшкер, уклонився і пішов додому.

Суботик аніскілечки не здивувався з того, що пан Пляшкер повернувся. Він вискочив із шафи й заверещав:

– Універмаг, універмаг! Ми підемо в універмаг!

– Ну гаразд, підемо, якщо ти так хочеш, – погодився пан Пляшкер. Він дуже радів з того, що не треба сидіти в конторі.

– Купите мені одяг? – допитувався Суботик.

– Та куплю, – сказав пан Пляшкер. – От тільки не знаю, як пройти з тобою в універмаг.

– Звісно як! Пронести в рюкзаку! – сказав Суботик. – Он кенгуру завжди носять своїх дітей у торбі.

Він заліз у рюкзак, пан Пляшкер завдав рюкзак на плечі, і ось так удвох вони поїхали трамваєм до універмагу.

Вони під'їхали до величезної будівлі з трьома входами, вісьмома ескалаторами, двадцятьма вітринами і сотнями рундуків[1].

Панові Пляшкеру було трохи ніяково, коли з тугим рюкзаком на спині він проштовхувався крізь натовп людей на першому поверсі, а потім поїхав на ескалаторі вгору. В усьому універмазі він був єдиний, хто мав на плечах рюкзак, тож побоювався, аби ніхто не подумав, що він злодій.

На другому поверсі він побачив вивіску великими літерами:

Пан Пляшкер зупинився, роззираючись довкола.

До нього підійшов продавець і сказав:

– Я до ваших послуг, шановний пане. Що б ви хотіли в нас купити?

– Що-небудь із одягу, – сказав пан Пляшкер.

– Костюм? Куртку? Чи, може, штани? – запитав продавець. Він належав до тих продавців, які без упину всміхаються і на кожен випадок мають примовку. Одягнений він, звичайно, був за останньою модою.

– Власне кажучи... все треба, – трохи зніяковіло відповів пан Пляшкер.

– Чудово! Дуже добре, що ви потрапили в наш універмаг. Ідіть за мною, будь ласка. Я проведу вас до іншого відділу, бо в нашому продається тільки дитячий одяг.

– Але ж я не для себе хочу купити одяг! – пояснив пан Пляшкер.

– Не для себе? – перепитав продавець і почав розглядатися, шукаючи поглядом дитину.

Пан Пляшкер зняв з плечей рюкзак, розв’язав його і випустив Суботика.

– Ось для кого! – відповів він.

Побачивши Суботика, продавець сторопів і так широко роззявив рота, що не міг більше усміхатися. Однак він тут-таки опанував себе.

– Яке гарне дитятко носите ви в рюкзаку! Просто чудове! Хто це – хлопчик чи дівчинка?

Пан Пляшкер розгублено нахилився до Суботика й запитав:

– Ти хлопчик чи дівчинка?

Суботик прихилив його голову до себе й зашепотів на вухо:

– Я Суботик, тату. Ви ж знаєте!

– Припустимо, що хлопчик, – сказав пан Пляшкер продавцеві. Треба ж було щось відповісти.

– Гаразд. Припустимо, що хлопчик, – погодився продавець, усміхаючись заціпенілою усмішкою. – Зрештою, який батько може сьогодні напевно сказати, хто його дитинча, – хлопчик чи дівчинка. Ходімо, хлопчику, зі мною!

Але Суботик так захопився всім, що відбувалося довкола, що не міг отак зразу піти з продавцем.

Він стояв між рундуками, розглядав людей, які їхали нагору ескалатором, зирив навсібіч і слухав музику, що линула з гучномовців.

– Як тут гарно, тату! – сказав він і від захвату аж очі закотив.

З гучномовця долинув звук гонга, а потім жіночий голос проговорив:

– Шановні покупці! Не забудьте взяти в нашому магазині голландського сиру. Наш голландський сир – найкращий для вас подарунок!

– Сир? А що це таке? – запитав Суботик, зчудовано вилупивши оченята.

– Ти не знаєш, що таке сир? – здивувався у свою чергу продавець.

Суботик похитав головою.

– На першому поверсі, там, де продаються харчі, на одному рундуку лежать великі червоні кулі. Ото й є голландський сир, хлопче, – пояснив продавець.

– Кулі із сиру! – закричав Суботик, кинувся до ескалатора й поїхав униз.

Незабаром знизу долинув пронизливий лемент, а ще за якусь хвилю Суботик приїхав ескалатором, тримаючи в руках величезну головку сиру.

– Смачно! – вигукнув він ще здалеку, відкусивши великий шматок сиру.

Продавець кинувся до Суботика, схопив його за чуба і вирвав сир у нього з рук.

– Це справжнісіньке злодійство! – закричав він. – Яке ти маєш право хапати сир?

– Але ж тітка он там, угорі, сказала, щоб ми не забули взяти у вашому магазині голландського сиру! – виправдовувався Суботик, киваючи на стелю, звідки долинав звук гучномовця.

– Не верзи дурниць! Вона пропонувала людям купити в нас сиру, – сердито пояснив продавець.

– Ні, вона не казала "купити"! – наполягав Суботик.

– Досить! Або платіть за сир, або я викличу поліцію! – погрозив продавець панові Пляшкеру.

– Годі кричати! Я заплачу за ваш сир! – заспокоїв продавця Пляшкер. – Річ у тому, що хлопчик зроду ще не був в універмазі. Він ще не знає, як тут поводитись.

– Якщо ви заплатите, то я, звичайно, не згадуватиму більше про цей випадок, – сказав продавець і поклав головку сиру на стілець. Він знову силувано усміхнувся. – Зрештою ми дотримуємось правила, клієнт завжди має рацію. Клієнт у нас – завжди король! А тепер давайте кінець кінцем одягнемо дитину!

– Хто король? – запитав Суботик.

– Клієнт! – пояснив продавець.

– А що таке "клієнт"? – далі питав Суботик.

– Клієнт – це кожен, хто в нас щось купує.

– Отже, і я – клієнт?

– Атож!

– Гей, тату, я король! – у захваті вигукнув Суботик. – Мені потрібна корона!

– Не верзи дурниць! Ти носитимеш шапку, як кожний пристойний хлопчик, – сказав продавець і підійшов до вішаків з одягом.

Увагу Суботика тим часом привернули нові цікаві речі. На одному з рундуків у відділі готового одягу лежали ковбойські капелюхи та індіанські головні убори, прикрашені пір’їнами і всілякими оздобами.

Суботик тут-таки нап’яв на себе корону з яскравого пір’я і пустився у танок, вигукуючи:

Ох і гарна шапка, тату!

Отаку я хочу мати!

– Ці речі одягають тільки на карнавал, – сказав продавець, забрав у Суботика корону з пір’я і кинув її на рундук.

– Але ж дитині подобається цей убір! – вступився за Суботика пан Пляшкер.

– Хлопчикові потрібні пристойні речі, – заявив продавець. – Зараз ми доберемо для нього щось годяще.

Він міцно взяв за руку Суботика, що опирався з усієї сили, і потяг його до примірювальної кабіни.

– Я запропонував би спершу приміряти ось цей костюмчик, – звернувся продавець до пана Пляшкера, показуючи темно-брунатний костюм із блискучої тканини. А Суботику він сказав: – Ану, хлопче, надягай свій костюм!

Але Суботик стояв як укопаний і не ворушився.

– Ти що, не хочеш одягатися? – сердито запитав у нього продавець, зате до пана Пляшкера всміхнувся.

– До мене не можна так звертатися! – сказав Суботик.

– А як же?

– Короля називають "ваша величносте", – гордо пояснив Суботик.

– Ану, хлопче, без пустощів! – розгнівався продавець і насварився на Суботика пальцем.

– Може, ви все-таки називатимете його "ваша величносте"? – втрутився пан Пляшкер. – Розумієте, малюк вірить в усе, що йому кажуть. Ви його назвали королем, от він і повірив, що він король!

– Ви не жартуєте? – спитав продавець. Він добув із кишені барвисту хустинку і витер спітніле чоло. Потім, зібравшись на силі, сказав: – Ваша величносте, як ваша ласка, вдягніть цей костюм!

Суботик, і далі не рухаючись, відповів:

– А нащо його вдягати? Він на мене завеликий.

– Костюм якраз на тебе, можеш мені повірити, хлопче! – сердито сказав продавець. – Я працюю тут уже чотирнадцять років, тож відразу бачу, який у кого розмір!

Суботик почав надягати на себе костюм, повільно видихаючи повітря. А тоді зовсім затримав дихання і став тонюсінький, як патичок. Штани й куртка теліпались на ньому, мов на опудалі.

– Цей костюм завеликий! – сказав пан Пляшкер.

– Так, здається, таки трохи вільний на нього, – довелось визнати продавцеві.

Він приніс ще один костюм – темно-синій, меншого розміру – і дав його Суботикові.

– Ось цей костюм напевне прийдеться на тебе, – сказав продавець. – Одягай!

– А як до мене треба звертатися? – запитав Суботик повчальним тоном.

Продавець аж кипів.

– Прошу одягти костюм, ваша величносте, – поправився він.

Суботик одягнув костюм. Він і далі стримував дихання.

– А вдихнути в цьому костюмі можна? – запитав він.

– Звісно, можна, ваша величносте! Яке безглузде запитання! – відповів продавець.

Суботик глибоко вдихнув, його твердий, як барабан, живіт випнувся вперед, темно-синій костюм луснув і роздерся навпіл по всій довжині.

– Погана тканина, – сказав Суботик. – Носити її не можна. Годиться хіба що для їжі!

– Що ти зробив з костюмом?! – злякано вигукнув продавець. Він знову дістав із кишені свою гарненьку хустину і витер нею чоло.

– Нічого я не робив! – відповів Суботик. – Я лише вдихнув.

Продавець оглянувся довкола й запхав роздертий костюм у кошик на сміття. І відразу приніс новий. Цього разу – темно-зеленого кольору.

– Ваша величносте, поміряйте ще цей, – кволо промовив продавець і подав костюм Суботикові.

Той надів костюм і запитав:

– А дихати в ньому можна?

– О ні, ваша величносте, боронь боже! – злякано вигукнув продавець.

Саме в цей час повз них проходив завідувач секції. Він був багато огрядніший за продавця, а костюм на ньому був куди елегантніший. Він носив дві товсті обручки і темні рогові окуляри.

Почувши слова "ваша величносте", він підійшов до продавця.

– У нас високий гість? – пошепки спитав він і кивнув головою в бік кабіни, де Суботик міряв костюм.

Не встиг продавець відповісти, як Суботик вистромив голову з кабіни й вигукнув:

– Ні! Це він мене називає "ваша величносте".

– Тебе? – перепитав завідувач секції, і очі йому полізли на лоба.

– А крім того, він заборонив мені дихати! – казав далі Суботик.

– Це правда? – суворо запитав завідувач секції.

– А ще він викинув подертий костюм у кошик на сміття! – додав Суботик.

Завідувач секції нахилився, понишпорив у кошику і витяг звідти одну холошу.

– Неймовірно! – вигукнув він. – Дітей називає "ваша величносте", забороняє їм дихати і дере костюми! Негайно йдіть на обстеження до психіатра.

– Пане завідуваче...– почав був виправдовуватись продавець, однак завідувач секції урвав його:

– І слухати не хочу! Або йдіть до лікаря, або вважайте, що ви звільнені! – гримнув він.

Продавець мовчки вклонився і зник.

– Ну то як – можна дихати чи ні? – звернувся Суботик до завідувача.

– Звичайно ж, можна! Дихай, дитинко, дихай! – усміхаючись, відповів завідувач і легенько вщипнув Суботика за щоку.

Суботик глибоко вдихнув, живіт його надувся, випнувся вперед, – і лусь! трісь! – темно-зелений костюм також луснув.

– Що ти накоїв? – зарепетував завідувач секції.

– Він усього-на-всього вдихнув, – заступився за Суботика пан Пляшкер. – Він навіть дозволу у вас на те спитав!

Суботик кивнув головою на знак подяки панові Пляшкеру за підтримку.

Тепер уже завідувач секції вийняв хустинку і витер піт із чола. Відтак, озирнувшись навсібіч, запхнув рештки темно-зеленого костюма в кошик на сміття, де вже лежали рештки темно-синього.

– У даному винятковому випадку я б рекомендував купити шкіряні штани! – сказав завідувач секції і приніс штани з товстої шкіри. – Ось, прошу! Шкіряні штани не розірвати!

– І не розгризти? – поцікавився Суботик.

– Можеш спробувати, малий, – насмішкувато мовив завідувач секції. – Побачимо, чи залишиться щось від твоїх зубів!

Суботик узяв штани, обнюхав їх, відкусив великий шмат від холоші і проковтнув його.

– Смачно! – сказав він. – Волова шкіра!

– Не займай штанів! – вигукнув завідувач секції й видер штани в Суботика з рук.

– Але ж ви самі дозволили мені покуштувати їх! – здивувався Суботик.

– Так, ви йому дозволили, – підтвердив пан Пляшкер.

Завідувач секції, нетямлячися з люті, зібгав шкіряні штани і жбурнув туди, де вже лежали два костюми, – у кошик.

Потім він кудись надовго зник, а коли з’явився, в руках у нього був гумовий водолазний костюм.

– Ось, – сказав він. – Цей костюм годиться для будь-якого випадку. Гума ж бо розтягується.

– Та це ж водолазний костюм! – здивувався пан Пляшкер.

– Ну то й що? – запитав завідувач секції. – Чому він вам не подобається? Це, зрештою, найновіша модель вогнетривкого водолазного костюма!

– Вогнетривкого? – запитав Суботик. – А навіщо потрібен вогнетривкий водолазний костюм? Де у вас тут горить?

– Осьдечки горить, ось тут! – роздратовано відповів завідувач секції і постукав себе пальцем по лобі.

– Горить, горить! – загорлав Суботик. – У дядька горить у голові!

Продавщиця із сусіднього відділу, почувши галас, і собі загукала:

– Що горить? Де горить? Треба щось робити! Гасіть вогонь! Пожежа! Пожежа!

– Пожежа! Пожежа! – залементував покупець, що стояв біля неї, і кинувся до ескалатора.

– Спокійно! Не кажіть дурниць! – розлютився завідувач секції і побіг за покупцем.

– Пожежа! Пожежа! – захоплено повторював Суботик. Він підстрибом побіг за завідувачем, співаючи:

Вогонь! Вогонь!

Салон горить!

Вже зайнялась одежа.

Мерщій сюди

Несіть води,

Щоб погасить

Пожежу!

Тут чоловік

Горить-пала,

Неначе купа хмизу.

Біжіть, спішіть

Його гасить

Від верху

І до низу!

– Замовкни, жабеня! – гримнув на нього завідувач секції, кинув наздоганяти покупця і повернувся назад.

– Таж ви самі сказали, що у вас у голові горить, – мовив Суботик. – Чого ж ви на мене гніваєтесь?

Тим часом в універмазі зчинилася справжня веремія. Скрізь лунали вигуки: "Пожежа! Пожежа!"

Один продавець не розгубився і ввімкнув сигнальний пристрій; другий прибіг із гумовим шлангом у руках.

– Чудово! Вода! – весело загукав Суботик, побачивши шланг, і одягнув свій гумовий костюм. – От тепер покупаємося, попірнаємо!

– Тихше! Заспокойтесь! Ніякої пожежі немає! – волав завідувач секції і гасав туди-сюди, неначе курка, що впала із сідала. – Негайно вимкніть сигналізацію! Заберіть шланг! Усім стояти на місці! Не рухатись!

Але його ніхто не слухав.

– Та де ж воно горить? – гукнув продавець, який приніс шланга і якому кортіло випробувати його в дії.

– Он у того дядька в голові горить, – вигукнув Суботик і кивнув на завідувача секції.

– Геть звідси! – гримнув той, схопив головку сиру, що й досі лежала на стільці, і жбурнув її в Суботика.

– Го-о-ол! – вигукнув Суботик і вмить нахилився. Головка сиру пролетіла високо над ескалатором і бабахнула на рундук, де лежали цукерки, шоколад, жувальні гумки та інші солодощі. Від удару вони розлетілися навсібіч по всьому першому поверсі. Діти, що були там, аж завищали від захвату, матері марно силувалися вивести їх з універмагу. Діти не звертали жодної уваги на звуки сигналізації – вони збирали на підлозі солодощі й напихали ними кишені та роти. Продавці не займали дітей – їм було не до них. Вони гасали туди-сюди по залі. Одні шукали пожежу, щоб погасити її, інші тікали від вигаданого вогню надвір. У загальній товкотнечі перекинули кілька рундуків, задзвеніло скло, загриміли, падаючи, каструлі. Одні верещали з переляку, інші реготали; діти сиділи навпочіпки, збираючи солодощі, а над усім цим пронизливо дзвонив сигнальний пристрій.

– Чудово! – Суботик аж сяяв від захвату. – Та це ж справжня каша!

Пан Пляшкер, який дивився на все з другого поверху, подумав, що це про товкотнечу в універмазі, і кивнув головою. Але Суботик мав на увазі зовсім іншу кашу – ту, що в кошику на сміття. Не встиг пан Пляшкер і оком змигнути, як Суботик схопив кошика й почав пхати в рот решткі костюмів та шкіряні штани.

– Ох і смачно ж, – сказав він, жуючи. – Салат із тканини і галушки зі шкіри!

Пан Пляшкер схопив Суботика за руку і потяг крізь натовп надвір, побоюючись, що його плеканець захоче з'їсти ще що-небудь. Коли вони вийшли на вулицю, до універмагу під'їхали дві поліційні машини і сім пожежних. Суботик розгладив свого водолазного костюма, виліз на руки панові Пляшкеру і, дивлячись на пожежників, які бігли повз них із драбинами та шлангами, захоплено сказав:

– Тату, я, звичайно, уявляв собі, що в універмазі має бути дуже весело. Але що там може бути аж та-а-к весело, я навіть і не мріяв!

8 травня. ВІВТОРОК

У вівторок уранці пана Пляшкера й Суботика знову розбудив дзвінок будильника.

– Ми підемо сьогодні в універмаг? – спитав Суботик, сплигуючи з ліжка.

– А що ти ще хочеш там купити? – спитав і собі пан Пляшкер.

– Що-небудь попоїсти, – відповів Суботик. – Наприклад, сир, шкіряні штани, шоколад, вази, жувальну гумку, пару костюмів...

– Ні, не вийде! Сьогодні я мушу йти в контору. А ти залишишся вдома.

– Але ж ваш шеф загубив ключа?

– Мабуть, він уже знайшов його.

– Тату, мені буде дуже нудно цілісінький день самому сидіти в кімнаті.

– І все ж ти мусиш залишитися тут, щоб тебе не побачила пані Моркван.

– Нехай бачить! Я вже великий. Он у мене навіть костюм є, – з гордістю сказав Суботик.

Пан Пляшкер пильно подивився на нього.

– Ти дуже виріс, – мовив він здивовано. – Позавчора ти був набагато менший. Цікаво, чому це так? Мені здається, що сьогодні ти вже не влізеш у рюкзак.

– Дуже просто, тату! – засміявся Суботик. – Річ у тому, що Суботики за день виростають так, як інші діти за цілий рік. Хіба ви цього не знали?

– За один-однісінький день? – перепитав пан Пляшкер. – Добре, що ми купили гумовий костюм.

– А чому добре? – спитав Суботик.

– Зрозуміло чому! Бо гума розтягується, – пояснив пан Пляшкер. – А то довелось би щодня купувати тобі новий костюм, що не день, то більший... Здається, пора вже познайомити тебе з пані Моркван. Ти он незабаром переженеш мене на зріст. Не знаю тільки, як мені тебе

відрекомендувати! Я ж не можу сказати: "Пані Моркван, познайомтесь, це – Суботик!"

– Ваша правда, тату. То як же ви мене назвете?

– Може, Бруно? – запропонував пан Пляшкер.

– Ні, для мене це надто довге ім’я! – сказав Суботик.

– Ну, тоді придумай якесь коротше.

– Робінзон! – радісно вигукнув Суботик.

Пан Пляшкер невдоволено похитав головою і сказав:

– По-перше, Робінзон – куди довше ім’я, ніж Бруно. А по-друге, це дуже рідкісне ім’я.

– А по-третє, мене звати Робінзон і ніяк інакше! – вигукнув Суботик і хутко вбрався у свій гумовий костюм.

– Про мене! Як хочеш! – відповів пан Пляшкер і теж одягнувся. – Якщо тобі буде нудно, можеш піти на дитячий майданчик і погратися.

– Не хочу я гратися! – заперечив Суботик.

– Тоді знайди собі якесь діло.

– Не хочу я ніякого діла! – вередливо промовив Суботик.

– Ну що ж! Тоді доведеться тобі нудьгувати!

– Не хочу нудьгувати! – не вгавав Суботик.

– А чи знаєш ти взагалі, чого хочеш? – обурено спитав пан Пляшкер.

– Хочу піти з вами в контору! – відказав Суботик і благально подивився на пана Пляшкера.

– Про це не може бути й мови! Або сиди вдома, або йди гуляти! – відрубав пан Пляшкер. – А зараз ходімо снідати.

Вони пішли на кухню і приготували собі сніданок. Пані Моркван у цей час звичайно ще спала. Але сьогодні не встигли пан Пляшкер і Суботик сісти за стіл, як двері розчинились і на кухні з’явилася пані Моркван у халаті.

– Цікаво, з ким це ви тут розмовляєте, пане Пляшкере?! – вигукнула вона й почала роззиратися.

Суботик сидів на стільці навпроти пана Пляшкера. Тільки-но двері розчинилися, він убгав голову в плечі й шурхнув під стіл.

– Пані Шморкван! Пані Шморкван! – долинуло з-під столу.

– Що ви собі дозволяєте, пане Пляшкере! – накинулася пані Моркван на свого квартиранта.

– Я нічого не сказав, – винувато мовив пан Пляшкер, штовхаючи Суботика ногою, щоб той замовк.

– Пані Шморгван! Пані Шморгван! – знову долинуло з-під столу.

Оббігши навколо столу, пані Моркван просунула під нього руку, схопила Суботика за чуба й витягла на середину кухні.

– Ой! – злякано скрикнула вона. – Що це таке?

– Робінзон! – вигукнув Суботик і заворушив вухами. – Робінзон Пляшкер!

– Робінзон Пляшкер? – отетеріло перепитала пані Моркван.

– До-дозвольте ме-мені по-познайомити ва-вас із моїм небожем, – затинаючись сказав пан Пляшкер і кивнув на Суботика. – Робінзон давно вже хотів провідати мене.

– І ви хочете поселити його в себе? – запитала пані Моркван. – Я не дозволю цього ніколи й нізащо.

– Я, звісно, платитиму більше за квартиру, – сказав пан Пляшкер.

– Платитимете більше? – перепитала пані Моркван. – Ну що ж, тоді він може залишитися з вами. Тільки спершу нехай помиється, бо в нього он усе обличчя в якихось синіх цятках. Йди-но, хлопче, у ванну і добре вимийся. Тільки не витирайся моїм рушником! Висохнеш і так. Тьху, який у тебе вигляд! Усе обличчя жовто-зелене! Це тому, що твій дядько надто багато курить! А який ніс! Це ж просто жах! Не ніс, а свинячий п’ятачок! А все це тому, що ти колупаєшся в носі! І гляди мені, зачешись як слід після ванни! Зрозумів? А що це за чудернацький костюм на тобі? Сміх та й годі! Тобі не соромно отак ходити? Невже в тебе немає жодного светра, Робінзоне? Чого ж ти мовчиш? Коли дорослі питають тебе, треба відповідати!

Суботик зліз зі стільця, мовчки прошмигнув у двері і зник у ванній. За якусь мить звідти долинув плюскіт води, а потім Суботик повернувся і став перед пані Моркван.

– Що це означає? Невже ти встиг вимитися за півхвилини? Сині цятки на писку такі самі, як і були. А чого це ти так надимаєш щоки? Що там у тебе в роті? Ану покажи мені, що у тебе в роті, Робінзоне!

Суботик поманив її пальцем, і пані Моркван нахилилася до нього. Він іще раз поманив її, і коли пані Моркван нахилилася зовсім низько, Суботик фуркнув і пирснув на господиню водою. Не менше трьох літрів води вихлюпнув!

– Бачите тепер, що в мене було в роті? – спитав він. – Вода! Ось що!

Не встигла приголомшена пані Моркван отямитися, як Суботик чемно вклонився їй і сказав:

– До побачення, пані Моркван! Бувайте здоровенькі, пані Моркван! Моє шанування, пані Моркван!

І пішов геть із кухні.

Оговтавшись, пані Моркван хотіла була вилаяти пана Пляшкера, але двері раптом прочинилися і Суботик просунув у них до кухні голову:

– Пані Моркван, не куріть так багато сигар, бо від цього псуються фіранки! – вигукнув він і хитро примружив очі.

А тоді повернувся і вибіг надвір.

– Зухвалий хлопчисько! Щоб і ноги його не було в моєму домі! А вам як не соромно, дядечку! – гарячкувала пані Моркван. – Негайно принесіть мені рушника замість того, щоб сидіти тут і шкірити зуби. Мерщій, а то вижену!

Пан Пляшкер приніс рушника й подав його пані Моркван. А тоді зайшов до своєї кімнати, взяв портфеля й вийшов надвір. Але за дверима враз ніби щось згадав. Усміхаючись, він повернувся в будинок, прочинив двері на кухню й чемно мовив:

– До побачення, пані Моркван! Бувайте здоровенькі, пані Моркван! Моє шанування, пані Моркван!

– Замовкніть! – вереснула хазяйка й жбурнула в нього рушника.

– Що з вами, пані Моркван? – спитав пан Пляшкер, піднімаючи рушника з підлоги. – Відколи це з вами не можна ввічливо попрощатися?

Не встигла пані Моркван відповісти, як пан Пляшкер повернувся і, посвистуючи, вийшов з будинку. Поглянув в один бік, у другий, озирнувся – Суботика ніде не було.

За хвильку підійшов трамвай. Пан Пляшкер сів на одне з передніх місць і розгорнув газету.

На дальшій зупинці в трамвай увійшло багато людей. Вони з’юрмилися позаду, навколо кондуктора. Раптом звідти пролунав пронизливий голос:

– Дайте мені квиток!

– Тобі куди? – запитав кондуктор.

– В руку, куди ж іще! – відповів той самий голос.

Пан Пляшкер скочив на рівні ноги. Невже Суботик? Не може бути! Це йому, мабуть, просто здалося! Схожий голос – тільки й того.

– Куди ти їдеш? – знову спитав кондуктор.

– В контору! – відповів голос.

Люди в трамваї засміялися.

– Покажи-но свої гроші, – наказав кондуктор.

– Навіщо? – спитав голос. – Хіба ти не знаєш, які бувають гроші?

– Годі! – вигукнув кондуктор. – Ти платитимеш чи ні?

Замість відповіді пан Пляшкер почув дзенькіт монет. А тоді пронизливий голос задоволено мовив:

– Ох, як смачно! Ця страва з металу!

– Нахабний шибеник! Проковтну в усі мої дрібні гроші! – закричав кондуктор. – Ану, йди сюди, мерзотнику!

У пана Пляшкера сумнівів більше не було. Він кинувся проштовхуватись назад. Але цієї миті трамвай різко загальмував, хтось за інерцією пролетів уперед, зачепився за ногу пана Пляшкера, вхопився за неї й радісно заверещав:

– Та-а-ату! Ви тут, татусю!

Це був Суботик.

– Тікаймо! – вигукнув пан Пляшкер, виплигнув із трамвая і витяг Суботика за собою.

Двері вмить автоматично зачинились, і трамвай поїхав далі.

– Нам пощастило, тату! – сказав Суботик.

– Якщо ти й далі отак бешкетуватимеш, нас неодмінно запроторять до в’язниці! – накинувся на Суботика пан Пляшкер. – Як ти взагалі опинився в трамваї?

– Я їхав до вас у контору, – винувато відповів Суботик.

– Я ж тобі заборонив це! Зараз же повертайся додому!

– До бабці Моркван?

– Як не хочеш до неї, то йди на дитячий майданчик.

– А я й туди не хочу.

– Я йду на роботу сам, і квит! А ти роби що хочеш, мені байдуже! – відрубав пан Пляшкер і подався вулицею.

Дійшовши до перехрестя, він обернувся, Суботик за ним не біг. Він і далі стояв на тому місці, де пан Пляшкер залишив його. Задоволений, пан Пляшкер швидко попростував у контору.

Двері контори були замкнені. Пан Пляшкер, як і напередодні, перейшов двір і попрямував до помешкання свого шефа – пана Обердубера. Він постукав у двері і, дарма що ніхто не відгукнувся, переступив поріг.

Знеможений шеф сидів на купі тарілок і безтямно дивився перед себе. Долі стояли чашки, на абажурі лежали книжки, обідній стіл стояв на письмовому, постільна білизна звисала із шафи, а стільці громадилися на канапі.

– Ви вже знайшли ключа? – спитав пан Пляшкер.

– Ні, – глухо відповів пан Обердубер. – Лише час змарнував. Двері в контору доведеться виламати. Зате я знайшов шпильку від краватки, яку шукав чотирнадцять років, а також листівку, яку мені надіслали ще в січні тисяча дев’ятсот тридцять першого року, – вона містить

надзвичайно важливе повідомлення! А ще знайшов вісім монет, три гральні карти і друкарську машинку. Але ключ як крізь землю провалився! До речі, де ви ховаєте свого ключа?

– Я? – здивувався пан Пляшкер. – Я ніколи не ховаю свого ключа. Я просто кладу його в кишеню штанів.

– У кишеню штанів! – презирливо сказав пан Обердубер. – У вас немає ніякої фантазії!

Він мимовільно застромив руку в кишеню штанів і враз скочив на рівні ноги, неначе його оса вкусила.

– Осьдечки він, цей ключ проклятущий, хай би йому добра не було! – заволав він і витяг ключа від свого письмового столу з кишені. – Чому ж ви вчора не сказали мені про це? – докірливо кинув він панові Пляшкеру, відмикаючи письмовий стіл.

Далі він відімкнув шафу і нарешті витрусив із черевика ключа від контори.

– До праці! – вигукнув він, тільки-но ключ опинився у нього в руці. Перетнувши двір, він бурею влетів до свого кабінету.

Пан Пляшкер побіг слідом за ним.

У конторі стояв великий дубовий письмовий стіл зі шкіряним кріслом і маленький столик із дерев’яним стільчиком. У шкіряне крісло сів шеф, а на дерев’яний стільчик – пан Пляшкер. І обидва взялися до роботи.

Пан Обердубер виписував рахунки, а пан Пляшкер перевіряв, чи все шеф правильно підрахував. Потім пан Пляшкер складав кожен папірець удвоє і заклеював його в конверт.

Шеф виконував свою роботу з допомогою арифмометра, а панові Пляшкеру всі обрахунки доводилося робити подумки. А щоб він, бува, не схитрував і не сказав: "Усе правильно", не перевіривши рахунок як слід, шеф нотував кожну суму на окремому аркуші і переписував її на бланк лише тоді, коли в пана Пляшкера виходила точнісінько така сума. Звичайно, на арифмометрі пан Обердубер робив обрахунки куди швидше, ніж пан Пляшкер у думці.

Не диво, що купа рахунків на столі пана Пляшкера дуже швидко більшала, тоді як шефові нічого було робити. З нудьги він бгав папір у кульки й намагався, не встаючи з місця, вкинути кульку в кошик на папери, що стояв віддалеки. Здебільша він улучав у кошик, але вряди-годи кулька пролітала мимо.

Тоді він казав:

– Ану, Пляшкере, вкиньте-но той папірець до кошика.

Виконавши шефів наказ, пан Пляшкер повертався на місце, але при цьому майже щоразу збивався з рахунку, тож йому доводилося починати все спочатку. Це забирало, звичайно, тьму-тьменну часу. Пан Пляшкер не міг підвести голови від паперів.

А на шефа налягала ще більша нудьга, і, щоб розвіяти її, він ішов на півгодини до кав’ярні.

От і сьогодні, у вівторок, шеф просидів у конторі яких години дві, а тоді підвівся і пішов до кав’ярні пити соки. Поки він там сидів, пан Пляшкер міг працювати швидше, бо ніхто йому не заважав. Він так заглибився в роботу, що навіть не помітив, як повернувся шеф. Почув лише, як той сів у своє шкіряне крісло і зашелестів паперами.

"Зараз знову шпурне паперову кульку до кошика", – роздратовано подумав пан Пляшкер. Але натомість почулося плямкання і знайомий голос:

– Смакота! Який ніжний папір!

Пан Пляшкер миттю озирнувся. Ні, це був не шеф – у шкіряному кріслі сидів не хто інший, як Суботик! Проковтнувши папір, він почав гризти лінійку, за допомогою якої пан Обердубер підкреслював остаточні суми.

– Привіт, тату! – сказав Суботик, жуючи й далі. – У вас чудова контора. А який смачний папір! І дерево теж непогане!

– Ти все-таки прийшов услід за мною! Негайно забирайся звідси геть! – вигукнув пан Пляшкер. – І не жери документів!

Він схопив Суботика за руку і хотів був випхати його за двері, але злякався, що шеф може побачити все це. Тому він посадив Суботика під стіл, за кошиком, і сказав:

– Будь ласка, Суботику, заховайся так, щоб шеф тебе не помітив, коли він з’явиться в конторі. Зрозумів?

– Усе зрозумів, тату! Я дуже люблю бавитися в хованки! – весело відповів Суботик.

– Через тебе я мушу знову починати все з самого початку, – сердито сказав пан Пляшкер.

– А що вам треба робити, тату? – зацікавився Суботик.

– Рахувати.

– Невже? А я думав, що у вас важка робота!

– Ти гадаєш, що рахувати легко? – ображено спитав пан Пляшкер. – Ось послухай, які величезні цифри мені доводиться додавати.

Він узяв рахунок, що лежав перед ним, і прочитав:

– Чотириста одинадцять плюс триста дев’ятнадцять плюс двісті сімнадцять плюс триста тридцять чотири плюс п’ятсот п’ятдесят шість плюс сто дев’яносто два плюс дві тисячі триста сорок шість. Ну що, хіба не важко все це скласти?

– Звичайно, не важко. Виходить чотири тисячі триста сімдесят п’ять, – відповів Суботик.

– Скільки?

– Чотири тисячі триста сімдесят п’ять, – повторив Суботик.

– Казна-що! – пробурмотів пан Пляшкер і почав додавати числа. За кілька хвилин він здивовано вигукнув: – Скільки в тебе вийшло?

– Чотири тисячі триста сімдесят п’ять, – відповів Суботик. Він уже порався біля великого конторського годинника.

– Збігається! – вражено вигукнув пан Пляшкер. – А ти не підглянув це на аркуші пана Обердубера?

– Ну що ви, тату! – ображено сказав Суботик. – Я сам порахував.

– Навіть арифмометр не вміє так швидко рахувати, – сказав пан Пляшкер.

– Арифмометр не вміє, а Суботики вміють, – гордо пояснив Суботик.

– То, може, ти б допоміг мені? – запитав пан Пляшкер.

– Звичайно, тату!

Пан Пляшкер прочитав:

– Сорок п’ять плюс сто дев’яносто три плюс вісімдесят сім плюс двадцять три плюс дев’яносто два.

– Чотириста сорок, – відразу ж оголосив Суботик, а пан Пляшкер записав результат.

Отак вони працювали й далі. А коли повернувся шеф, Суботик уже сидів під столом, а пан Пляшкер прицілювався і кидав у кошик паперові кульки.

– Вам що, нічого робити, Пляшкере? – суворо запитав пан Обердубер.

– Нічого, пане Обердубере! – радісно відповів пан Пляшкер.

– А як ваші підрахунки?

– Я все підрахував.

– Не може бути! – вигукнув шеф і вийняв з кишені аркуша, на якому були записані результати. – Читайте, що у вас там вийшло!

Пан Пляшкер брав один рахунок по одному й називав суми так швидко, що шеф ледве встигав зіставляти їх зі своїми.

– Неймовірно! – дивом дивувався пан Обердубер. – Ви, певно, користувалися арифмометром, поки мене не було?

– Ні, не користувався, – заперечив пан Пляшкер. – Усе підраховано в думці.

Він сказав правду. Адже підрахунки й справді було зроблено в думці. Щоправда, зробив їх Суботик...

– Для того, щоб підрахувати все це в думці, потрібно не менше, як шість годин, – сказав пан Обердубер.

– А вже минуло вісім годин відтоді, як ми почали працювати, – сказав на те Суботик голосом пана Пляшкера. – Уже п’ята година!

– Цить! – злякано шепнув пан Пляшкер.

– П’ята година? – запитав шеф і, обернувшись, подивився на великого годинника, що висів над дверима.

Годинник показував рівно п’яту годину.

Доки здивований пан Обердубер розглядав стрілки, Суботик поповзом підкрався до шефа і спритно витяг у нього з кишені камізельки годинника. Миттю переставив стрілки на п’яту годину і нечутно поклав годинника назад у кишеню.

За мить пан Обердубер тремтячими пальцями витяг із кишені того самого годинника за ланцюжок, подивився на циферблат і простогнав:

– Справді п’ята година! Оце дивина! А я ладен був присягнутися, що тепер не більше дванадцятої!

Суботик тим часом знову заліз у свою схованку і звідти озвався:

– Дуже схоже на те, що ви втратили пам’ять, пане Обердубере.

– Втратив пам’ять? – злякано перепитав шеф. Він знову зробив кульку з аркуша, на якому були записані результати обрахунків, націлився й кинув, намагаючись попасти в кошик, але схибив. Кулька впала поруч із кошиком.

Через якусь мить кулька повторила той самий шлях у зворотному напрямку і впала на стіл пана Обердубера.

– Пляшкере, що ви собі дозволяєте? – гримнув шеф.

– Нічого такого я собі не дозволяю. Я тут ні до чого! – відповів пан Пляшкер.

Це була щира правда, але пан Пляшкер почувався дуже незручно. Ну як примусити Суботика припинити бешкети і водночас не виказати його присутності?

Пан Обердубер іще раз пожбурив паперову кульку в кошик, пильнуючи поглядом пана Пляшкера.

Той незворушно сидів за своїм столиком і складав докупи папери. І все ж за хвильку паперова кулька повернулася на великий письмовий стіл пана Обердубера.

– Диво та й годі, – пробурмотів шеф і кинув паперову кульку втретє. Цього разу він поцілив у кошик.

– Закінчуйте роботу, Пляшкере! Досить працювати, – сказав він. – Шукаючи ключа, я страшенно втомився. Сьогодні хочу раніше лягти спати.

– Мені здається, годинник іде неправильно, пане Обердубере. Я побуду тут іще трохи.

– Якщо я кажу вам іти додому – значить, треба йти! Зрозуміло? – гримнув пан Обердубер.

– Воля ваша, – відповів пан Пляшкер і підвівся.

Аж тут на письмовий стіл шефа знов упала паперова кулька.

– Знову повернувся цей капосний папір! – прожебонів шеф. – І на ньому щось написано. Це ваша робота, Пляшкере?

– Ні, пане Обердубере, я нічого не писав! – запевнив його пан Пляшкер.

– Але ж тут щось написано! – вигукнув шеф і вдарив рукою по зібганому аркушу.

Пан Пляшкер нахилився над столом.

– Це ваш почерк, пане Обердубере! – сказав він. – Це тільки ви могли написати!

– Мій почерк? Так, справді! – здивовано мовив шеф і розгублено прочитав:

Сидить Обердубер –

Куняє й нудьгує,

А Пляшкер за себе

Й за нього працює.

Шеф дістав носовичка, витер піт з потилиці й глухо мовив:

– Пане Пляшкере, мені стає що далі, то гірше. Зоставайтеся вдома до кінця тижня. Мені потрібен негайний відпочинок! Я лягаю спати й спатиму до післязавтра. Зустрінемось аж у понеділок.

Він схопив пана Пляшкера за плечі, випхав його з контори і замкнув двері.

Коли вони вийшли на подвір’я, пан Обердубер раптом здригнувся.

– Який жах! У мене галюцинації! Краще я просплю аж до п’ятниці!

– А що вам привиділося? – запитав пан Пляшкер.

– Таке, чого насправді не буває!

– Що ж саме? – допитувався пан Пляшкер.

Пан Обердубер нахилився до вуха пана Пляшкера і прошепотів:

– Мені здалося, неначе з контори вибігла руда мавпа у водолазному костюмі. Жахливо, еге ж?

– Так, це справді жахливо, – підтвердив пан Пляшкер.

Пан Обердубер пішов спати, а пан Пляшкер звернув за ріг, де Суботик уже чекав на нього.

– Гарні ж у тебе витівки! – докірливо промовив пан Пляшкер.

– Дуже гарні! – весело поправив його Суботик. – Три вільні дні: середа, четвер і п’ятниця! Та й сьогодні ми відробилися опівдні! Чудово! Можна гуляти аж до самого вечора!

– Не маю нічого проти! – весело вигукнув пан Пляшкер і взяв Суботика за руку.

– Тату, що ви можете сказати про мої вірші?

– Надто нахабні, задерикуваті.

– Значить, такі, як треба! Ось послухайте, тату, ще один вірш!

– Знову такий самий нахабний?

– Та ні! Зовсім не нахабний, – запевнив його Суботик і заспівав так голосно, що перехожі поставали й почали розглядатися довкола.

Суботик і Пляшкер

Ідуть із роботи,

Сидіти в конторі

Не мають охоти.

Контора закрита,

А шеф наш хворіє,

Ми вільні від праці –

І тато радіє.

– Але ж не тільки тато! – заперечив пан Пляшкер.

– Звичайно, – погодився Суботик. – Я так сказав тому, що інакше рядок не римується. Ось послухайте ще одного вірша!

– Знову вірш?

– На сьогодні це вже останній!

І Суботик заспівав так само голосисто:

Обердубера примусив

Я піти додому спати.

Вільно можемо тепер ми

Аж чотири дні гуляти.

– Що правда, то правда, – погодився пан Пляшкер.

Більше Суботик не складав віршів. Вони пішли гуляти до парку і гуляли аж до пізнього вечора.

9 травня. СЕРЕДА

У середу Суботик знову розбудив пана Пляшкера голосним співом:

Обердубер, Унтердуб!

Все тут треба заховати!

Передуб і Недодуб!

Хай прокинеться мій тато!

Пан Пляшкер підвівся і почав сварити Суботика:

– Чому б тобі зразу не гукнути: "Ось тут я, в кімнаті!" Щоб усі чули, щоб усе місто знало, що ти тут! Учора ми з тобою прохопилися сюди так тихесенько, що ніхто й не помітив, а сьогодні ти ревеш, неначе сирена.

– Я ненароком заспівав так голосно, – виправдовувався Суботик.

– Гарне мені ненароком! Аж шибки забряжчали! А в мене й досі у вухах лящить! – обурювався далі пан Пляшкер. Він підвівся з ліжка й замкнув двері зсередини.

За якусь мить у двері вже грюкала пані Моркван.

– Пане Фляшкере! Чому ви й досі тримаєте в себе отого негідника Робінзона? – вигукнула вона. – Відімкніть двері!

– Якщо людина платить за кімнату, то вона має право й замкнутися в ній! – хоробро вигукнув у відповідь пан Пляшкер.

– Дуже добре, тату! – прошепотів Суботик. – Ви вже дечого навчилися!

– Ми ще поговоримо з вами, пане Фляшкере! Ох і поговоримо! – погрозила пані Моркван і притупнула ногою.

– Чув? – сердито буркнув пан Пляшкер. – Співати тобі закортіло!

– Інші діти також співають, – оборонявся Суботик.

– Але не в такий час. У такий час усі діти в школі!

– Ет, школа, – кинув Суботик і висолопив язика аж до підборіддя.

– Язика нема чого висолоплювати! – суворо вів далі пан Пляшкер. – Школа пішла б тобі на користь. Там би тебе навчили, коли можна співати, а коли ні.

– Я співаю, коли хочу,– сказав Суботик. – А коли не хочу, то не співаю! І це правильно, бо так мені подобається.

– Прошу тебе, Суботику, піди хоч раз до школи. Я впевнений, що тоді ти думатимеш зовсім інакше!

– Що за дивне прохання?! Дивне-дивнюще! – пробурчав Суботик.

Проте одягнувся, причепурився і помчав до школи.

Коли старший учитель пан Злобер зайшов до класу, там панувало неабияке пожвавлення.

– Тихо! – гарикнув пан Злобер, неначе грім прогуркотів, і ляснув книжкою по столі.

У класі запала тиша, учні розбіглися по своїх місцях і уклякли біля парт.

– Що за галас? – грізно запитав учитель.

– У нас новачок! – відповів один з учнів.

– Він такий кумедний! – вигукнув інший учень.

– Він у своєму водолазному костюмі схожий на жабу! – додав третій.

– У нього все обличчя в чорнильних цятках! – обізвався четвертий.

– Тихо! – знову гарикнув пан Злобер. – Не всі разом!

Він суворо оглянув усіх учнів, поволі пройшовся між партами, тоді різко обернувся і пішов назад до столу. Сів і поклав перед собою свої книжки.

– Сідайте! – наказав він.

Полегшено зітхнувши, учні посідали.

Лиш тепер пан Злобер звернув свій погляд на новачка. А той увесь час спокійнісінько сидів собі за першою партою.

– Ти що, не можеш підвестися? – запитав учитель.

– Чому ж ні? – ввічливо відповів новачок і підвівся.

– Чому ти сидиш за першою партою?

– Я не сиджу за першою партою.

– Що-о-о?

– Я стою за першою партою, – серйозно пояснив новачок.

– Годі пащекувати! Сядь! – вигукнув старший учитель Злобер. – Хто тебе тут посадив?

– Я сам сюди сів!

– У нас не можна сідати, куди тобі заманеться! У класі я визначаю, хто де має сидіти! – гримнув учитель. – Негайно звільни це місце!

Новачок підвівся і став поміж партами.

– Клаусе Фрідріху Підлабуцкере, де у нас є вільні місця? – запитав учитель одного з учнів, дивлячись на нього поверх окулярів.

Клаус Фрідріх Підлабуцкер скочив на рівні ноги.

– Тільки одне місце вільне, пане старший учителю! – відрапортував він. – За першою партою!

– Гаразд, – сказав пан Злобер. – Тоді нехай новий учень сяде за першу парту.

І новачок знову сів на те саме місце. Старший учитель Злобер грізно став перед ним.

– Як тебе звати? – запитав він.

– Робінзон, – відповів новачок і засміявся. Це був Суботик.

– Припинити сміх! – наказав старший учитель Злобер і наморщив лоба.

– А чому? – здивовано запитав Суботик.

– Бо тут не можна сміятися! – заявив старший учитель.

– Чому ж ні? – заперечив Суботик. – Ось дивись. – І він засміявся так, що рот його розтягся до самісіньких вух. Усі діти також засміялися – так на них уплинув сміх Суботика.

– Тихо! – загорлав старший учитель Злобер. І не смій казати мені "ти". У твоєму віці це вже давно треба знати!

– А як же мені до тебе звертатися? – здивовано запитав Суботик.

– Мені треба казати "ви". Зрозумів?

– "Ви"? – Суботик не міг зійти з дива. – Ти хто мені, батько чи мати? Ти наче й не жінка, бо ж у штанях. Чи, може, жінка?

– Негідник! – вереснув пан Злобер. – Нахаба! Рівняти мене з якоюсь жінкою!

– А хіба жінка – це щось погане? – спитав Суботик.

– Ні, звичайно, – погодився пан Злобер.

– Чого ж ти лаєшся? – запитав Суботик.

– Ви! – гримнув пан Злобер.

– Ми лаємось? Тобто я й усі хлопці? Ні, вони не лаються. Та й я, здається, теж ні. Опріч того, коли б навіть хтось випадково й подумав, що ти жінка, то чого ти ображаєшся?

– Ви! – знову вереснув пан Злобер. – Мені Треба казати "ви", ось що! І відчепись ти від мене зі своєю жінкою!

– Ніякої жінки в мене немає, – сказав Суботик. – Я не одружений. Я ще занадто молодий...

– Годі! – урвав його пан Злобер і знеможено втупився поглядом у стелю. – Але ж ти не тільки Робінзон, – сказав він, трохи заспокоївшись. – Це ім’я. А як прізвище?

– Пляшкер! – гордо відповів Суботик.

– А чому на тобі такий кумедний костюм?

– Бо всі інші костюми на мені деруться!

– Деруться? – перепитав старший учитель пан Злобер. – Як же це вони "деруться"?

– А ось як! – відповів Суботик і, схопивши пана Злобера за рукав піджака, щосили смикнув його. Піджак роздерся. – Зрозумів тепер, як?

– Геть! – спаленівши від гніву, вигукнув старший учитель. – Негайно вийди з класу! Твоє щастя, що тепер заборонено бити учнів! А то ти в мене скуштував би різки!

– Ото було б добре! – зрадів Суботик. – Я люблю різки! Це ж смакота!

– Геть! – вигукнув пан Злобер ще голосніше. – Щоб твоєї й ноги тут не було!

– Як хочеш! – сказав Суботик і неквапом попрямував до дверей. Там він зупинився і кинув через плече: – Я й сам не залишився б у твоєму класі. Чого може навчити учитель, який уміє лише гримати на учнів, не відповідає на найпростіші запитання і забороняє сміятися?!

Добре, що Суботик устиг вчасно зачинити за собою двері. Пан Злобер схопив зі столу книжку і шпурнув у нього. Книжка вдарилась об двері, і тоді Суботик зазирнув у клас і безневинно промовив:

– Тут щось упало. Мабуть, хтось щось упустив...

І знову поспіхом зачинив двері. Він стояв у коридорі й докірливо похитував головою, дивлячись, як здригаються двері від ударів з того боку. Це пан Злобер пожбурив у двері три книжки, лінійку і портфель.

– У цьому класі надто гамірно, – сказав Суботик. – Піду пошукаю собі якийсь інший клас!

Він неквапно пройшов довгим коридором і зупинився біля дверей, із-за яких долинав голосний сміх.

– О! Це приємніше, ніж грюкіт у двері! – сказав Суботик.

Він прочинив двері і з подиву аж укляк на порозі: за вчительським столом сиділа дівчинка! Вона була не старша від інших хлопчаків та дівчаток, що вчилися в цьому класі.

– Ти ба, яка маленька вчителька! – вражено вигукнув Суботик.

Діти засміялися.

– Краще сказати: молода вчителька, а не маленька, бо я не мала як на мої роки, – пояснила дівчинка, що сиділа за вчительським столом. – А ти хто такий?

– Я новачок. Мене звати Робінзон, – відрекомендувався Суботик.

– Тоді знайди собі місце й сідай, – сказала дівчинка. – Тільки швидше, будь ласка! Нам треба проводити урок.

Суботик знайшов собі вільне місце й сів. Дівчинка тим часом пояснювала дітям, як виникають хмари. Якщо хтось із учнів чогось не розумів, вона пояснювала докладніше, а інші учні допомагали їй. Коли вона щось питала, вони дружно зводили вгору руки: кожен хотів показати, що він усе добре зрозумів.

– А чому ваша вчителька така молоденька? – пошепки запитав Суботик у свого сусіда по парті.

Той засміявся, а тоді відповів також пошепки:

– Вона не вчителька. Наш справжній учитель сидить он там, за останньою партою.

Суботик озирнувся і справді побачив за останньою партою дорослого чоловіка, що сидів серед дітей.

– Ледащо ваш учитель, от що! – сказав Суботик.

– Я тобі дам – ледащо! – вигукнув сусід по парті і тицьнув йому під п’ятачок стиснутого кулака.

– А чого ж він нічого не робить? – запитав Суботик.

– Бо ми все вміємо робити самі! Кожен, хто хоче, може бути за вчителя. І тільки якщо схибить у чомусь або не знатиме, що казати далі, йому на допомогу приходить справжній учитель і пояснює все сам. Крістіна дуже добре знає географію. Через те вона завжди веде урок, коли ми вивчаємо частини світу, різні країни й міста. Бернд уміє добре рахувати. Він допоміг усім нам вивчити таблицю множення. Отак у нас

завжди. Щодня новий учитель. Усі дуже уважно слухають, ніхто ніколи не нудиться – одне слово, у школі нам весело й радісно.

– Отже, кожен може виконувати роль учителя? – спитав Суботик. – Якщо так, я теж хочу бути вчителем!

Сусід по парті підвів руку, і дівчинка за вчительським столом спитала його:

– Що таке?

– Робінзон хоче бути вчителем.

– Робінзон? – перепитала дівчинка. – Але ж я ще не скінчила пояснювати… Хто за те, щоб Робінзон був учителем?

Майже всі піднесли руки – дітям хотілось краще познайомитися з новачком.

Суботик гордо підвівся, почекав, поки дівчинка, що вела урок, сіла на своє місце за партою, а тоді сів за вчительський стіл. Він суворо оглянув усіх учнів, як це робив пан старший учитель Злобер, і гримнув:

– Ви що, не можете підвестися?

Якусь мить діти ошелешено дивилися на нього, а потім, схопившись за животи, вибухнули оглушливим реготом.

– Тихо! – заволав Суботик. Він кричав так голосно, як незадовго до того пан старший учитель Злобер.

Але це викликало ще гучніший вибух реготу. Деякі діти аж заходилися. Найдужче сміявся справжній учитель.

– Хіба я щось не так роблю? – запитав Суботик.

– Ти просто не схожий на вчителя. Вчителі так не роблять, – докірливо хитаючи головою, сказала та дівчинка, що вела урок до нього. – Вчителі ніколи не кричать на учнів. А чого ти нас взагалі хочеш навчити? Адже ж не крику.

– Ні, – знітився Суботик, – не крику. Я хотів провести урок віршування.

– Урок віршування? То ти складатимеш вірші, а ми лише слухатимемо? Таж ми помремо з нудьги!

– Ні, ми складатимемо вірші гуртом, – пояснив Суботик. – Я почну з першого рядка, а хтось інший придумає другий. Звичайно, той другий рядок має римуватися з першим. В нагороду йому надається право придумати третій рядок, а далі ще хтось повинен придумати четвертий рядок, який римується з третім. І так далі...

– Я нічого не зрозуміла, – сказала дівчинка.

– Ти все зрозумієш, коли ми почнемо віршувати! Отже, я починаю:

Мене звати Робінзоном...

– Це відомо вже давно нам, – насмішкувато вигукнула дівчинка.

– Ну, от бачиш! Дуже добре! – похвалив її Суботик. – Отже, у нас уже є два перші рядки:

Мене звати Робінзоном –

Це відомо вже давно нам!

Тепер придумай третій рядок.

– Третій? Гаразд! Я віршуватиму так само, як і ти: А мене...мене звати Крістіна...

– Хто віршуватиме далі? – запитав Суботик.

Маленький товстунчик з п’ятої парти підніс руку й гордо продекламував:

А тебе... тебе звати Крістіна,

Зацвіла на городі калина!

– Віршуй далі, – сказав йому Суботик. Товстунчик подумав трохи, а потім продекламував:

А мене назвали Тім...

Тоді руку підніс справжній учитель і, як тільки Суботик надав йому слово, продекламував:

Хто б не був ти – Том чи Тім,

– Річ же, дітоньки, не в тім.

Так не віршують великі поети.

Все це безглузді слова і куплети.

Нащо даремно морочиться з ними?

Вірш – то не ймення і навіть не рима.

– Дуже добре! – вигукнув Суботик. – Я й сам краще б не придумав. Але як нам віршувати далі, щоб виходило, як у поетів?

– Складімо віршем яку-небудь історію! – запропонував учитель. – І щоб вона була цікава й змістовна. А то що спільного між калиною на городі і нашою Крістіною чи Тімом? Ну от, наприклад, я беру… гм… я беру…

Суботик умить зримував:

– Якусь Мару!

І зразу почав декламувати:

Десь, колись, сто років тому

Мара стала перед домом,

Чапля тихо підлетіла…

– І що ж вона зробила? – запитала дівчинка в круглих окулярах з третьої парти.

– А це вже ти сама придумай! – сказав Суботик.

– Ага, ось воно що! – зрозуміла дівчинка. – Гаразд:

Чапля тихо підлетіла,

Марі голову розбила.

– Яка жорстокість! – вигукнула її сусідка по парті. – Виходить, що історії кінець.

– Ні, так не годиться! – сказав Суботик. – Ти можеш перевіршувати цей рядок?

– Звичайно! – сказала дівчинка в круглих окулярах. – Слухайте:

Чапля тихо підлетіла,

Мару в кухню закотила.

– Дуже добре! – похвалив дівчинку Суботик. – Тепер Мара в кухні. Ну, а що далі?

А в тій кухні була риба...–

мовила дівчинка, а інші діти гуртом продекламували наступний рядок:

І Мара до риби диба.

Ще одна дівчинка запропонувала:

Але тут з’явився тхір...

А її сусід по парті продовжив:

І веде Мару надвір.

– Тут щось не те, – втрутився Суботик. – Насилу-насилу ми втягнули Мару в кухню, а тхір чи то знічев’я, чи з доброго дива виводить її знову надвір! Хто може заримувати це місце інакше?

Височенький хлопчик з останньої парти підніс руку.

– Я знаю, як можна інакше. І дуже цікаво виходить. Ось послухайте:

Але тут виходить тхір,

Загорта Мару в папір,

А тхорячий мудрий дід

Той папір кладе у лід.

У папері і в льоду…

І майже увесь клас гуртом закінчив:

Несуть Мару молоду.

Тім, якому хотілося похвалитись, що він знає багато звірів, які починаються на одну і ту саму літеру, продекламував:

А баран, бізон і бик…

І тоді хтось гордовито проказав дальший рядок:

Кладуть Мару в черевик.

Здавалося, тепер, коли Мара вже загорнена в папір і похована в черевику, вірш має закінчитися. Та Суботик знайшов, як продовжити його, і продекламував далі:

Але дві старі ворони

Взяли Мару в оборону

І з сердитим кар-кар-криком

Тягнуть її з черевика.

– Ну, а далі що? – спитала Крістіна. – Адже ми не можемо знову запхати Мару в черевик!

– Ні, звичайно, але можна придумати щось інакше, – сказав Суботик. – Ось послухайте:

Почали усі кричати,

Щоб Мару розмалювати,

А бруднулі-поросята

Кинулись її кусати.

Кіт-котисько прездоровий

Дряпонув Мару до крові.

Далі одна з дівчаток продовжила:

Навіть крихітний слимак...

Усі замовкли й замислились. Ніхто не міг добрати путящої рими.

Нарешті Суботик звернувся до дівчинки, яка запропонувала останній рядок:

– Ти вигадала надто важкий рядок. Ніхто не може дібрати до нього рими.

– А от я можу, – сказала та сама дівчинка. – Просто я хотіла побачити, чи спаде комусь із вас на думку щось краще.

І вона продекламувала:

Навіть крихітний слимак

Приєднавсь до розбишак.

Але що про те казати –

Він умів лише лизати.

– Бідній нашій Марі що далі, то гірше! Спершу її кусали, тоді дряпали і нарешті почали лизати.

– А буде ще й не те! – вигукнув один хлопчик. – Я знаю, як віршувати далі:

Тут вискакує стоніжка

І в Мару шпурляє ліжко.

– Час нам уже закінчувати цього вірша, – рішуче оголосив Суботик. – Давайте придумаємо йому кінець.

Діти замислилися. Нарешті одна дівчинка запропонувала:

А їжак останнім був –

Мару в дзеркало метнув.

– Ні! Ні! – загукали всі навперебивки. – Це поганий кінець.

Але ніхто не міг придумати нічого путнього. Нарешті Суботик сказав:

– Якщо ніхто з вас не може нічого придумати, я сам розкажу, що врешті сталося з Марою:

В дзеркало Мара вліта,

Та Мара уже не та...

Диво дивне стало там –

В дзеркалі сидів АРАМ!

– Арам? – запитали діти. – А що це таке?

– А от послухайте далі, – таємниче мовив Суботик. – І, може, ви самі здогадаєтесь.

Він повторив останній рядок:

В дзеркалі сидів Арам!

А тоді продекламував далі:

– Тю! – сказали два бики. –

Дзеркало міня боки,

Все у ньому навпаки,

Ми икиб, а не бики...

От тоді пішли надвір

Кіт, бики, стоніжка, тхір,

Дві ворони, їжаки,

Поросята й слимаки,

Бо ніхто не знав до ладу,

Як Араму дати раду.

– Молодець, Робінзоне! – похвалив учитель Суботика й підвівся. – А тепер, діти, ідіть додому. Дзвоник уже давно продзвонив.

Трохи згодом Суботик неквапом прийшов додому і постукав у вікно до пана Пляшкера.

Пан Пляшкер відчинив вікно, подивився, чи нікого нема поблизу, і втяг Суботика до кімнати.

– То ти справді був у школі? – запитав він.

– Аякже, тату!

– А ти вчився в багатьох учителів? – запитав пан Пляшкер.

– Так, у багатьох...

– І хто ж з-поміж них виявився найкращий?

– Найкращий? – перепитав Суботик і замислився. – Найкращий той, хто провів сьогодні урок віршування.

– Це, мабуть, був учитель мови та літератури, – сказав пан Пляшкер. – Такий високий, стрункий, з русявим чубом.

Суботик пирснув зо сміху.

– Ні, тату,– сказав він. – Це був маленький товстунчик з рудою щетиною. І, якщо я не помиляюся, на ньому був водолазний костюм.

10 травня. ЧЕТВЕР

У четвер пан Пляшкер прокинувся сам.

– Диво та й годі! – промовив він. – І будильник не дзвонить, і Суботик не співає!

Він глянув на годинник – була одинадцята година.

– А що, може, заспівати? – обізвався Суботик.

Прив’язавши пасок пана Пляшкера за рейку для гардин, він гойдався на ньому, неначе на гойдалці.

– Ой ні, не треба! – попросив пан Пляшкер, позіхаючи й потягуючись. – Як добре я сьогодні виспався!

– Мені дуже хотілося, щоб ви добре виспались,– сказав Суботик, гойдаючись. – Тому я грався тихо-тихесенько.

Пан Пляшкер довго й уважно дивився на Суботика. Як він виріс! Крім того, щоденне вмивання дало свої наслідки: сині цятки майже повністю зникли з обличчя.

Пан Пляшкер знову потягнувся й спитав:

– А що ми робитимемо сьогодні?

– Можемо налити бабі Моркван води в черевики. Або дістати кілька головок сиру і грати на кухні в футбол, – запропонував Суботик. – А можна протягти мотузок від шафи до лампи й учитися танцювати на ньому. Що вам найдужче до вподоби?

– Що мені сьогодні найдужче до вподоби, я знаю. Та яке з того пуття? Чого не можна, того не можна.

– А що ж це таке? – наполягав Суботик.

– Найдужче мені хотілося б цілісінький день пролежати в ліжку, нічого не роблячи. Хіба що трохи почитати...

– А чому ж не можна? – спитав Суботик. – Адже сьогодні вам не треба йти на роботу!

– Бо так не заведено, – спробував пояснити пан Пляшкер. – Ану ж пані Моркван зайде в кімнату й побачить мене в ліжку. Що вона подумає?

– А що ж вона подумає? – здивувався Суботик. – Ну, подумає, наприклад: "Завтра п’ятниця". Або: "Вчора була середа". І навіть якщо вона подумає: "Пан Пляшкер лежить у ліжку", – то що ж тут такого?

– Мене цілий день мучитиме сумління, – зізнався пан Пляшкер.

– Сумління! Сумління! – перекривив його Суботик. – А от я можу три дні поспіль пролежати в ліжку, і мене ніщо не мучить. Хіба що нудьга. Ви просто ніколи не пробували. От залишайтеся сьогодні в ліжку і крапка! Все! Вирішено!

– А що я їстиму? – запитав пан Пляшкер.

– Що їстимете? – перепитав Суботик. – Але ж ви хотіли нічого не робити. Може, тільки трохи почитати.

– Я голодний!

– Ну, гаразд, ви матимете що їсти! Але все одно будьте в ліжку. Я добуду вам їжу.

– Гроші візьми в кишені штанів. Біжи до крамниці й купи дві тоненькі вуджені ковбаски та хліба! – сказав пан Пляшкер, якому вже починала подобатися ця ідея. – Я допоможу тобі вилізти вікном, а коли ти повернешся з крамниці, втягну назад у кімнату. І пані Моркван не здогадається, що ти був надворі.

– Е ні, так не годиться, – сказав Суботик. – Якщо ви хочете цілий день пролежати в ліжку, то мусите суворо дотримуватися постільного режиму. Ви не маєте підводитися з ліжка й висаджувати мене з вікна!

– А як же ти вийдеш надвір?

– Я сам вилізу у вікно.

– Ну, гаразд. А як ти повернешся до кімнати? Адже ти не зможеш сам влізти у вікно, якщо в руках триматимеш пакунки з їжею.

– А мені нема чого повертатися в кімнату!

– Отже, я муситиму голодувати?

– Чому голодувати? – здивувався Суботик. – Адже не я вам потрібен, а ковбаса та хліб!

– Таж я все одно муситиму підвестися, щоб узяти в тебе те й інше! – засміявся пан Пляшкер.

– Лежіть у ліжку! – наказав Суботик. – Їжа незабаром буде тут!

– Як же вона буде тут, коли ти не зможеш добутися до кімнати, а мені не можна підійти до вікна й узяти її? – запитав пан Пляшкер.

– Про це потурбується пепекаха, – відповів Суботик.

– Пепекаха? А це що таке?

– ППКХ – це Пристрій для Подавання Ковбаси та Хліба! – розшифрував Суботик. – Пе-пе-ка-ха! Одне слово, пепекаха!

– Казна-що! – сказав пан Пляшкер. – Де ж вона, ота пепекаха?

– Поки що немає. Але у вас є Суботик! – гордо сказав Суботик і вискочив з кімнати так швидко, що пан Пляшкер не встиг більше ні про що спитати.

По недовгім часі Суботик повернувся. В руках у нього була щітка з довгим держаком і маленький кошик.

– Пані Моркван не бачила мене, – запевнив він пана Пляшкера, поклав щітку й кошик на підлогу і почав порпатися в шафі.

– Навіщо ти приніс щітку? – здивувався пан Пляшкер. – Хочеш кімнату підмести?

– Та ні, тату, – засміявся Суботик. – Щітка – це частина пепекахи.

Пан Пляшкер спостерігав, як Суботик спочатку дістав із шафи черевик, потім напхав портфель важкими книжками і нарешті зняв із полиці пляшку.

– Тепер мені треба дуже довгого мотузка, – сказав Суботик. – Я тут десь цілий моток бачив. Я навіть відгриз шматок мотузка і з’їв. Було дуже смачно!

– Він, мабуть, у рюкзаку, – відповів пан Пляшкер. Його охоплювала дедалі гостріша цікавість.

– Авжеж! – вигукнув Суботик і дістав мотузок із рюкзака. – Тепер у мене є все, що треба.

Спочатку він замкнув двері кімнати. Тоді розкрутив мотузок, відкусив від нього шмат і прив’язав один кінець до люстри, а інший – до черевика. Черевик повис на люстрі, погойдуючись туди-сюди, неначе маятник.

– Дуже добре! – похвалив сам себе Суботик, узяв черевика й поклав його на ручку дверей. Тоді підставив пляшку під одну із ніжок стільця.

– Це дуже хистка споруда, – зауважив пан Пляшкер, здивовано стежачи за діями Суботика. – Ледь штовхнути – і стілець перекинеться!

– Справді? – зрадів Суботик. – Але ж це саме те, що треба!

Беручися споруджувати головну частину пепекахи, він зосередився і напружив усі свої сили. Поставив щітку держаком донизу і прихилив її до стіни, а тоді взяв портфеля, напхом напханого книжками, і висадив його на щітку.

– Ця споруда ще хисткіша, – застеріг його пан Пляшкер. – Досить доторкнутися до щітки – і портфель полетить шкереберть.

– От і добре!– ще дужче зрадів Суботик і прив’язав один кінець мотузка до ручки портфеля. Відтак розмотав моток і перекинув один кінець мотузка через рейку для гардин, а інший опустив за вікно. – Ой, мало не забув про кошик! – сказав він, утяг мотузок у кімнату і прив’язав до нього кошика. А тоді пустив мотузок із кошиком з вікна. – А тепер, тату, мені потрібен ваш ціпок, – сказав Суботик, окинувши всю споруду оком знавця.

– Ціпок? Навіщо? Мені вже здається, що ти надумав утнути зі мною якийсь лихий жарт, а я ще й допомагаю тобі!

– Ну що ви, тату! Як ви можете подумати таке? – образився Суботик. – Ось послухайте, що я вам скажу. Ручкою ціпка ви, лежачи в ліжку, зачепите кошика з ковбасою та хлібом, щойно він з’явиться у вікні. Адже вам не можна підводитися!

– А як же той кошик з’явиться у вікні? Вигадуєш ти казна-що! – сказав пан Пляшкер.

– Самі побачите, як він з’явиться. Тільки-но я свисну надворі, ви повинні вигукнути: "Пані Шморгван! Пані Шморгван!"

– Не буду я гукати "пані Шморгван", бо пані Моркван образиться, вдереться до мене в кімнату і почне сваритися! – запротестував пан Пляшкер.

– Вона не зможе вдертися в кімнату, бо я замкнув двері, – сказав Суботик. – Отже, боятися вам нічого. А вигукнути "пані Шморгван" все-таки треба, бо пепекаха не спрацює!

– Ну гаразд, – погодився пан Пляшкер, – зроблю так, як ти хочеш. Проте, як по правді, не дуже я вірю в ту пепекаху.

– Стривайте, самі побачите! – пообіцяв Суботик, вилазячи з вікна на вулицю.

Не минуло й чверті години, як він повернувся під вікно з харчами. Підтягти до себе кошика, він поклав у нього ковбасу й хліб. Тоді застромив два пальці в рот і неголосно свиснув.

Пан Пляшкер почув той посвист. Але він не наважувався гукнути "пані Шморгван!". Ця витівка здавалася йому безглуздою. Проте Суботик свистів під вікном дедалі гучніше. І тоді пан Пляшкер подумав: "Якщо пані Моркван почує свист, вона все одно почне лаятися, а якщо так, то можна й гукнути!"

Він глибоко вдихнув і щосили вигукнув:

– Пані Шморгван! Пані Шморгван!

І причаївся в ліжку, чекаючи, що буде далі.

А сталося ось що. Почувши вигук, пані Моркван кинулася до дверей кімнати пана Пляшкера з лайкою:

– Яке нахабство! Що ви собі дозволяєте, пане Фляшкере?

Розлютившись, господиня засмикала за ручку дверей – і в такий спосіб пустила пепекаху в рух!

Отже, пепекаха спрацювала. Коли пані Моркван натиснула в коридорі на ручку дверей, у кімнаті – з іншого боку дверей – зісковзнув покладений на ручку черевик. А що черевик був прив’язаний до люстри, то він не впав на підлогу, а хитнувся, неначе маятник, і штовхнув стілець, ніжка якого стояла на пляшці.

Стілець упав і зачепив держак щітки. Щітка впала, а портфель, що стояв на ній, гепнувся на підлогу. Отже, кінець мотузка, прив’язаний до ручки портфеля, теж опинився на підлозі, а інший кінець піднявся вгору, і таким чином прив’язаний до нього кошик із ковбасою та хлібом повис у вікні на рейці для гардин.

Пан Пляшкер, зачепивши кошик ціпком, дуже легко притяг його до себе.

А трохи згодом Суботик заліз вікном до кімнати й запитав:

– Ну, як спрацювала пепекаха? Правда ж, добре?

– Дивовижно! – мусив визнати пан Пляшкер, сидячи в ліжку й жуючи. – Щоправда, ти міг би просто спустити кошик на мотузку за вікно, а згодом підняти його з їжею нагору.

– Звичайно, міг би, – погодився Суботик. – Але ж це було б не так цікаво.

– І не було б стільки гуркоту! – додав пан Пляшкер.

Однак він аніскілечки не гнівався.

– Отже, тепер ви цілий день пробудете в ліжку? – запитав Суботик.

Пан Пляшкер кивнув головою.

– Дуже добре! Молодець! – радісно вигукнув Суботик. – А я піду погуляю. Мені сумно весь час удома сидіти. Вдома сидіти та байдики бити. Послухайте, як я добре римую! Я, мабуть, великий поет, тату, бо віршую навіть тоді, коли не хочеться.

– Дивовижно! – ще раз вигукнув пан Пляшкер, а Суботик виліз у вікно, весело наспівуючи:

Вдома сидіти,

Байдики бити,

Байдики бити,

Вдома сидіти.

Він неспішно йшов вулицею й грався порожньою бляшанкою, що випала з відра на сміття. Ганяв її, неначе футбольного м’яча. Вона так гарно бряжчала, стукнувшись об щось тверде, приміром, об стіну будинку або кам’яну чи залізну огорожу! Та ось Суботик ударив бляшанку занадто сильно, і вона, описавши в повітрі дугу, перелетіла за огорожу. Якусь хвильку Суботик роздумував: може, перелізти через огорожу й продовжити гру? Але потім він вирішив, що краще знайти якусь іншу бляшанку, і попрямував далі.

Пройшовши кілька кроків, Суботик почув гамір дитячих голосів. Він піддав ходи і невдовзі вийшов на дитячий майданчик. З усіх боків майданчик був оточений лавками, на яких сиділи матері й плели хто що – шкарпетки, рукавички, шапочки. Вони перемовлялися між собою і час від часу гукали до дітей: "Не кидайся піском!", або: "Диви не забруднися", або: "Негайно віддай лопатку!"

Одні діти бавилися в піску, інші ковзалися з гірки. Часом вони пробували грати в квача. Але відразу чиясь мати вигукувала:

– Не бігай так швидко, а то впадеш!

Діти припиняли гру і знову йшли бавитися в пісок.

Суботик теж заліз у пісочницю й дивився, як діти заповнюють залізні формочки піском і перекидають їх догори дном.

– Що ви робите? – запитав він.

– Хіба ти не бачиш? Печемо пироги, – відповіла маленька дівчинка.

– Пироги? – перепитав Суботик. – А можна покуштувати?

– Їх не можна їсти. Вони ж із піску! – засміялася дівчинка.

– Чому ж не можна? – здивувався Суботик. І, схопивши пиріг, миттю вкинув його до рота. – М-м-м, як смачно! – вигукнув він, прицмокуючи. – А можна ще один?

Його відразу ж оточили малюки. Вони залюбки пекли для нього пироги з піску і страшенно раділи, що ось нарешті з’явився хтось такий, кому вони смакували. Деякі діти й собі намагалися покуштувати свої пироги. Навколо Суботика збиралося дедалі більше дітей, і невдовзі він, прицмокуючи, сидів усередині чималого гурту малюків, що аж заходились від сміху.

Кілька матерів підійшло до дітей – дізнатися, чого це вони так весело гомонять.

– Фе! Ану покинь їсти пісок! – загукали вони й забрали в Суботика всі пироги.

– Чому? – запитав той. – Пісок дуже смачний!

– Пісок дуже шкідливий. У тебе заболить живіт, – пояснили вони.

– Заболить живіт? Від піску? Не може такого бути!

Він нахилив голову і спитав у свого живота:

– Животику, скажи, будь ласка, тобі вадить пісок?

І сам собі відповів тонесеньким голоском.

– Ні, Робінзоне, пісок мені не вадить аніскілечки.

– От бачте! – сказав Суботик. – Мій живіт каже, що пісок йому не вадить аніскілечки.

Діти, що стояли довкола, засміялись.

– Якщо ти ще хоч раз візьмеш пісок у рот, ми тебе проженемо з дитячого майданчика, – сказала одна жінка, а решта закивали головами, погоджуючись із нею.

– Піди краще до старших дітей, он туди на ковзальну гірку! Бо тут ти коїш забагато дурниць, – наказала інша жінка.

Суботик ображено струсив пісок з костюма й попрямував до гірки.

Спочатку по залізній драбинці треба було вилізти нагору, вийти на малесеньку площинку, а потім металевою доріжкою з’їхати донизу. Біля драбини повсякчас юрмилися діти, чекаючи своєї черги. Чекати іноді доводилося довгенько, бо часом якийсь боязкий малюк стояв і стояв на площинці, не наважуючись з’їхати донизу. Аж як діти знизу починали нетерпляче кричати, він перемагав свій страх і сідав на блискучу металеву доріжку.

Найгорластіший і найкремезніший хлопчик стояв унизу. Він щоразу вирішував, чия настала черга з’їжджати з гірки. І вирішував не завжди справедливо. Одним він дозволяв з’їжджати хоч тричі поспіль, а іншим

доводилося подовгу стояти й чекати в черзі. Тих, хто йому не подобався, він узагалі ставив у самісінький кінець черги.

– Чому ти коришся йому? – запитав Суботик у дівчинки, яку той хлопчисько поставив у кінець черги.

– А що ж мені робити? – знизавши плечима, запитала дівчинка. – Адже Губерт сильніший за мене.

Хлопчак, якого вона назвала Губертом, недбало підійшов до Суботика і, взявшись руками в боки, грізно сказав:

– А що тобі тут не подобається?

– Ви гляньте на нього: таке мале, а вже вміє говорити! Та ти просто вундеркінд! – посміхнувся Суботик.

Діти, що стояли поруч, пирснули сміхом.

– Ось я тобі зараз покажу вундеркінда! – розлютився Губерт.

– Ні, дякую. Не треба мені показувати ніякого вундеркінда, – великодушно промовив Суботик.

– А може, тобі оцього треба? – вигукнув Губерт і замахнувся ногою, щоб нанести Суботикові удар.

Але той спритно ухилився від удару і схопив Губерта за ногу.

– Ти вважаєш, що саме оцього мені треба? – запитав він і потягнув до себе Губертову ногу, щоб краще роздивитися її.

Губерт застрибав на одній нозі, силкуючись вирвати другу з рук Суботика. Отак стрибаючи, він утратив рівновагу і впав.

– Ні, – сказав Суботик, уважно розглянувши Губертову ногу. – Цього мені не треба! Мені воно ні до чого!

І випустив ногу.

Діти, що стояли довкола, аж заходились од реготу.

Губерт, червоний як рак, підвівся.

– Ось зараз я тобі дещо покажу! – закричав він, порозпихав на всі боки дітей, що юрмилися довкола, і кинувся до дитячої гірки. – Спершу з’їдь так, як оце я, а тоді вже задавайся!

Він ліг долілиць і головою вперед з’їхав із гірки.

Діти у захваті закричали:

– Здорово! Класно!

Чванькувато посміхаючись, Губерт підійшов до Суботика.

– І оце все, що ти можеш? – спитався в нього Суботик.

Він теж виліз на дитячу гірку, ліг горілиць і з’їхав униз головою вперед. Але це ще не все! Опинившись знизу, він ступив кілька кроків навспак, а тоді розігнався і шугнув тією ж таки доріжкою долічерева вгору.

– Ну, що ти тепер скажеш? – запитав він Губерта, злазячи з драбини.

Усі діти заплескали в долоні куди дужче, ніж перед тим Губертові. Це була справжнісінька овація.

Овація Суботикові.

– Ось побачиш, що з тобою буде, як я покличу свого старшого брата! – погрозив Губерт.

– А де ж він тепер, той старший брат?

– У місті.

– Дуже добре! – зрадів Суботик. – Коли вже ти однаково підеш до міста, щоб привести свого брата, приведи, будь ласка, і моїх п’ятьох. Ти знайдеш їх у боксерському клубі. Вони саме готуються до чемпіонату Європи а боксу.

– Подумаєш, хвалько! Нап’яв на себе якогось несусвітного костюма і гне кирпу! – аж заходився Губерт від люті.

– Костюм цей називається водолазним, – м’яко поправив його Суботик. – Але звідки тобі теє знати?! Ти ж не полював на акул у Тихому океані.

– На акул?.. А це справді водолазний костюм?.. Ти був на Тихому океані? Розкажи нам!.. – одне з-перед одного загукали діти. Всі вони щільно обступили Суботика, і навіть у Губерта в очах спалахнули іскри зацікавлення.

– Я не хочу вам набридати нашими сімейними пригодами. Для вас це буде, мабуть, нецікаво.

– Ну що ти! Розповідай! З ким ти був на Тихому океані? – наполягали діти.

– Звичайно, з татом! Із ким же ще? – вигадав Суботик.

– А як його звати? Він що, капітан? І в нього такий самий кумедний ніс, як у тебе?

– Мого тата звати Пляшкер.

– Пляшкер! – засміялися діти. – Як смішно!

– Вам що, не подобається? – грізно запитав Суботик.

Сміх одразу ж ущух.

– Мій тато – штурман на величезному кораблі, – вів далі Суботик.

– А як звати капітана? – гуртом запитали діти.

– Капітана звати Обердубер. Він завжди кудись ховає якір, щоб злодії його не вкрали. Буває, що він не може його знайти, тож звільняє всіх матросів від роботи і вони роблять, що кому заманеться. А ще в нас на кораблі є куховарка. Її звати баба Моркван.

Суботик здивовано подивився на дітей:

– Чого ви не смієтеся з баби Моркван? От у неї справді смішне прізвище!

Діти засміялися й почали вмовляти Суботика:

– Розказуй, будь ласка, далі!..

Суботик підвів очі, неначе щось пригадуючи, відкашлявся й почав:

– Отже, пливемо ми якось на нашому кораблі в Тибетському океані...

– Ти казав, що плавав у Тихому океані! – перебила його одна з дівчаток.

– Вже й обмовитися не можна! – сказав Суботик. – Звичайно ж, я мав на увазі Спокійний, чи то пак, Тихий океан.

– А який він, той океан? – допитувалася дівчинка.

– Ну, а ти сама як гадаєш? – буркнув Суботик. – Звісно який! Угорі – небо, а знизу – вода...

Отож пливемо ми зі швидкістю вісімдесят вузлів за годину! Я лежу собі на палубі й смагну під пекучим сонцем. І раптом бачу: ліворуч від мене з води стримить величезний чотирикутний плавець... Чи, може, це було праворуч? – замислився Суботик. – Дайте-но мені подумати... Аби ж то не збрехати...

– Акули мають трикутні плавці, – зауважив маленький хлопчик серед загальної тиші.

– Невже? – здивувався Суботик. – А ти не перепиняй мене!.. То на чому я спинився?

– На чотирикутному плавцеві! – гуртом вигукнули діти.

– Так, на чотирикутному плавцеві! – повторив Суботик. – Я відразу ж кличу капітана: "Капітане, погляньте, яка дивовижна рибина! Що це? Акула? Ні! В неї-бо чотирикутний плавець!" Капітан перехилився через борт і зблід, як крейда. Він схопився за щоглу і прожебонів: "Усе!

Кінець!.. Ми пропали!.. Ця акула – цар усіх акул. Це – людожер Злобер. Він проковтнув більше матросів, ніж навіть сам слон!"

– Слони не їдять матросів! – заперечила якась дівчинка.

– Саме це я й сказав капітанові! – притакнув Суботик.

– А чому в акули був чотирикутний плавець? – допитувався один із хлопчиків.

– Їй відірвало кінчик плавця в морській битві, – мимохідь пояснив Суботик і повів далі: – Я тут-таки надягаю свій водолазний костюм, хапаю мотузок, стрибаю з корабля в море і опиняюсь поруч із чотирикутним плавцем Злобера.

– Як страшно! Жах та й годі! А що було далі? – навперебивки вигукували діти.

– Я переміг Злобера і зав’язав йому величезну зубату пащу!

– А як?! А чим?!

– Отим мотузком, що я захопив із собою.

– Розкажи, як ти все-таки зумів подужати Злобера!

– Ніколи мені розповідати з усіма подробицями, – відмахнувся Суботик. – Одне слово, дотягли ми Злобера на мотузку аж до найближчого порту.

– А де тепер Злобер? – запитали діти.

– Тепер? – повторив Суботик і замислився. Нараз нова думка блискавкою сяйнула йому в голові. Він засміявся і сказав:

– Тепер Злобер живе у ванні в баби Моркван. Приходьте наступного тижня до неї в гості – і ви побачите Злобера. Але ні в жодному разі не приходьте всі разом. Тільки поодинці! І якомога частіше натискуйте на кнопку дзвоника. Пані Моркван дуже любить, коли їй отак дзвонять.

Суботик скінчив свою розповідь і, насилу стримуючи сміх, побіг додому.

11 травня. П’ЯТНИЦЯ

Суботик витяг із письмового столу велику шухляду, поставив її долі й усівся в ній, неначе у човні. Веслуючи ціпком у повітрі, він завів нову пісню:

Злобер – лютий людожер –

Морем пропливав.

На матросів – бравих хлопців –

Страху наганяв.

Робінзон умить прибіг

На матросів крик.

Людожер перелякався

І у морі зник.

Пан Пляшкер прокинувся від співу і, сівши у ліжку, сказав:

– Робінзоне, ти, мабуть, уявляєш себе сиреною?

– Ні, тату, я – корабель, – відповів Суботик. – А ви ще не зовсім прокинулися?

– Як не прокинутись! – зітхнув пан Пляшкер. – Будь-яка людина, зайшовши ненароком сюди, зо страху позадкувала б геть! Навіть пані Моркван!

– Позадкувала б? – засміявся Суботик. – Отже, вийшла б із кімнати навспак. Тоді це вже була б не Моркван, а Навкром.

– Навкром? – перепитав пан Пляшкер. – А чому це?

– А ось чому! Коли хтось задкує, тобто рухається навспак, його ім’я або прізвище бринить також навспак. Наприклад, Робінзон, який іде навспак, це вже не Робінзон, а Нознібор. А якщо Буратіно піде навспак, то з нього відразу буде Онітаруб.

– Нознібор! Онітаруб! Нічого не розумію! – розгублено сказав пан Пляшкер і знизав плечима.

– Прочитайте імена Робінзон і Буратіно навпаки, тобто ззаду наперед – і все відразу стане зрозуміло! – вигукнув Суботик.

Нарешті пан Пляшкер уторопав, що до чого, й засміявся.

– Якщо так, – сказав він, – то тоді задкувати, або, як ти кажеш, іти навспак, не змінюючись, можуть тільки ті, кого звати, наприклад, Алла чи От-то!

Суботик кивнув головою.

– До речі, мені оце спав на думку один вірш, – сказав він. – Зараз я його продекламую.

– А чи треба читати вірші вдосвіта? – невдоволено буркнув пан Пляшкер.

– Удосвіта? – запитав Суботик. – Я вже три години, як прокинувся!

– Ти ж не пролежав учора цілий день у ліжку, – сказав пан Пляшкер. – Ти навіть уявити собі не можеш, як це важко!

– Якщо ви й далі вилежуватиметеся вдень у ліжку, то станете таким ледачим, як Удакак!

– А це ще хто такий? – запитав пан Пляшкер.

– Ви ж не хочете слухати моїх віршів! – задьористо вигукнув Суботик.

– Ну гаразд, читай! А то можеш луснути від нетерплячки.

Повторювати це двічі панові Пляшкеру не довелося. Суботик умостився в шухляді зручніше й оголосив:

– Удакак і Лидокорк.

Після цього настала довга пауза. Суботик переводив дух.

– Надто короткий вірш, – зауважив пан Пляшкер.

– Алеж це всього-на-всього заголовок, – пояснив Суботик.

Пан Пляшкер засміявся.

– Ось що виходить, як залишити свого тата на цілий день у ліжку, – сказав Суботик. – Тепер він уже сміється з мене! Отже, вірш називається "Удакак і Лидокорк".

Зелений грізний Лидокорк

Пірнув у синій Ніл

І, вийшовши з води навспак,

Сказав: "Я – Крокодил".

А в джунглях у гнізді сидів

Зелений Удакак,

Летіти з лісу не хотів

Ні просто, ні навспак.

Надміру був той Удакак

Ледачий, на біду.

І через те не зміг ніяк

Він стати Какаду.

– Непогано! – похвалив Суботика пан Пляшкер. – Ти давно склав цього вірша чи оце зараз?

– Оце зараз! – гордо відповів Суботик, уклонився і виліз зі свого човна.

– Я хотів би все ж таки попросити тебе, щоб ти засунув шухляду назад у письмовий стіл, а я тим часом умиюся й одягнусь, – сказав пан Пляшкер.

– Це не шухляда, це човен, – поправив його Суботик.

– Ну гаразд! Тоді, прошу тебе, засунь цього човна в письмовий стіл.

– Ще перед сніданком?

– Так, ще перед сніданком! Дуже прошу тебе! – по-діловому сказав пан Пляшкер.

Суботик відразу й узявся до діла.

– Слухай-но! У тебе з обличчя зникли всі сині цятки, – сказав пан Пляшкер, дивлячись, як Суботик засовує шухляду. – Ти, мабуть, дуже добре вмився сьогодні?

– Зникли всі цятки? – злякано спитав Суботик і аж закляк із несподіванки. – Де дзеркало?

– Ні, дві чи три цяточки таки є, – заспокоїв його пан Пляшкер. – Ти ба! Щойно зникла велика цятка з носа. А я ладен забитись об заклад, що хвилину тому я її бачив.

– Ви самі вивели її своїм проханням, – сказав Суботик.

– Я? – здивувався пан Пляшкер.

– Певно, що ви!

– Не мели дурниць! – сказав пан Пляшкер. – Як це я вивів твою цятку?

– Адже ви сказали щойно "прошу тебе".

– І що ж я попросив? – запитав пан Пляшкер.

– Ви попросили, щоб я засунув шухляду в письмовий стіл.

– От бачиш! – задоволено промовив пан Пляшкер. – А про твою цятку навіть мови не було.

– І все-таки, коли ви звертаєтесь до мене з якимось проханням, вони зникають.

– Що зникає? – запитав пан Пляшкер.

Суботик ляснув себе долонею по лобі – які нетямущі бувають люди!

– Цятка! Цятка зникає! – вигукнув він. – Щоразу, коли ви просите мене про що-небудь, з мого обличчя зникає одна цятка. А коли не залишиться жодної цятки, ви мене вже ні про що не зможете попросити.

– Чого це я не зможу ні про що тебе попросити? – спитав пан Пляшкер.

– Просити ви, звичайно, зможете, але жодного вашого прохання чи бажання я не зможу виконати, – пояснив Суботик.

– Ти хочеш сказати, що досі ти виконував усі мої бажання та прохання? – схвильовано спитав пан Пляшкер.

– Аякже! – вигукнув Суботик. – Хіба ви не помітили цього?

– Звісно, ні! А чому ти нічого не казав про це?

– Та це ж відомо! Із Суботиками завжди так!

– А от я цього не знав!

– Чому ж ви тоді завжди казали "Будь ласка, Суботику!" або "Прошу тебе, Суботику!", коли вам треба було що-небудь?

– Бо я помітив, що ти тільки тоді слухаєшся, коли я вживаю ці слова.

– Ну, от бачите! – сказав Суботик.

– Але ж це ще ні про що не говорить, – не поступався пан Пляшкер. – Якщо ти скажеш мені "Будь ласка, одягніться нарешті!" – я, певна річ, одягнусь, але це аж ніяк не означає, що я можу виконати будь-яке твоє бажання!

– А пригадайте, як ви захотіли, щоб баба Моркван опинилася на шафі! Або як вам не хотілося йти на роботу в понеділок!

– Це просто випадковий збіг, – заперечив пан Пляшкер. – Пані Моркван сиділа на шафі тому, що в неї впала драбинка, а сидіти на роботі не довелося через те, що мій шеф не міг знайти ключа.

– Ні! Ні! Ні! – загукав Суботик. – Все те сталося лише тому, що ви мене попросили.

Глибоко замислившись, пан Пляшкер знову сів на своє ліжко. Тоді поглянув на Суботика й мовив:

– А можеш ти зробити так, щоб ми добре поснідали? Зроби, будь ласка!

Ледве встиг пан Пляшкер висловити своє бажання, як пані Моркван постукала в двері, увійшла до кімнати й поставила на стіл тацю зі сніданком.

– Ось воно що! – вигукнула вона, побачивши Суботика. – Я так і знала, пане Фляшкере! Ви, мабуть, гадаєте, що я випадково принесла вам сніданок до кімнати? О, ні! Я хотіла побачити, чи тут ще оцей Робінзон! Даю вам десять хвилин. Якщо через десять хвилин цей бешкетник не забереться геть із мого дому, можете складати свої манатки! Ясно?

І вона вибігла з кімнати, гучно хряпнувши дверима.

– Ну от, бачите! – сказав Суботик.

– Нічого я не бачу! Нічогісінько! – вигукнув пан Пляшкер.– Ясно лише одне: пані Моркван виганяє мене з дому.

– Але ж ви одержали те, що просили, чи ні?

– Одержав, – нехотя відповів пан Пляшкер. – Але й це міг бути всього-на-всього випадковий збіг. Зате тепер я знаю, як перевірити, чи справді ти можеш виконувати будь-які бажання.

– Ну, то як? – запитав Суботик.

– А ось зараз я забажаю чогось такого... Чогось виняткового... Чого не може бути... Одне слово, неможливого!

– І що ж це таке?

– Зроби, будь ласка, так, щоб тут у кімнаті пішов сніг.

– Дурне бажання! Ну справді-таки безглузде бажання! – із жалем вимовив Суботик і кинувся до шафи.

– Що тобі там треба? – запитав пан Пляшкер.

– Хочу одягти пальто! – гукнув Суботик із шафи. – А то замерзну!

А в кімнаті вже йшов сніг.

Із північно-східного кутка віяв крижаний вітер. Почалася завірюха. Сніжинки закружляли над ліжком, письмовим столом і шафою. Гардини нап’ялися, а чашки із кавою задзенькотіли жалібно й мерзлякувато.

– Принеси й мені пальто! – гукнув пан Пляшкер. – І не забудь узяти теплі шкарпетки!

За кожним словом із рота йому вихоплювались легенькі хмарки пари. Він сидів у ліжку, сховавши задубілі руки під пахви.

– Буде зроблено! – гукнув Суботик крізь завірюху і почав прокладати собі шлях до ліжка.

Він брів по коліна в снігу, мужньо долаючи відстань між шафою й ліжком. Особливо важко було пройти крізь замети заввишки в метр, що виросли за письмовим столом.

– Треба збудувати захисток, – запропонував Суботик, добувшись нарешті до ліжка, – бо нас геть замете.

Удвох вони почепили над ліжком ковдру й заховалися під нею від хуртовини.

Рейка й гардини не витримали ваги снігу й попадали на підлогу. Крізь химерні візерунки на шибках у кімнату сіялося сяйво теплого ранкового сонця.

Тим часом температура в кімнаті впала далеко нижче нуля. Кава в чашках давно вже замерзла. Письмового столу більше не було видно під заметом, а від стільця виднілася тільки спинка з-під снігу.

– Треба піднятися вище, а то нас замете снігом з головами! – сказав пан Пляшкер.

Аж тут із шафи з гуркотом зірвалася снігова лавина і прокотилася повз пана Пляшкера й Суботика, мало не зачепивши їх.

– На шафу! – скомандував Суботик і поліз перший. Пан Пляшкер поліз слідом за ним.

Тим часом пані Моркван в кухні поглядала на годинника.

– Уже минуло більше десяти хвилин, а той шибеник і досі в домі! – бурчала вона. – От тепер я поквитаюся з Фляшкером! Нарешті я його вижену геть!

Вона вибігла з кухні, промчала коридором, сіпнула двері кімнати пана Пляшкера й вигукнула:

– Пане Фляш...

Вона не встигла доказати. Грізна снігова лавина вихопилася з дверей і накрила її з головою. Неначе велетенська снігова куля, лавина прокотилася коридором і вкотилась на кухню. Тут вона розбилась об кухонну шафу, розлетілася навсебіч і звільнила пані Моркван, яка сиділа в ній, ніби кісточка в сливі.

– Що це за безлад! О моя гарнесенька кухня! Що з нею сталося! – перелякано заголосила пані Моркван і кинулася вигрібати сніг совком.

А в кімнаті, сидячи на шафі, пан Пляшкер і Суботик тісніше горнулися один до одного. Ставало дедалі холодніше, завірюха не вщухала, а шар снігу піднімався дедалі вище. Тепер уже й спинки стільця не було видно.

Раптом із того кутка, де раніше стояв письмовий стіл, пролунало глухе погрозливе ревіння. Із-під снігу вилізло щось величезне, біле і вишкірило пащу з гострими зубами.

– Це-це-це що та-та-таке? – запитав пан Пляшкер і зацокотів зубами від холоду й страху.

– Ма-ма-буть, бі-бі-білий ве-ведмідь, – відцокотів Суботик.

– Де-де-де він у-узявся?

– Де крига й сні-ні-ніг, т-т-там і бі-білі ве-вед-меді...– прожебонів Суботик.

– Може, ме-мені по-побажати, щоб мій ціпок перетворився на рушницю? – подумав уголос пан Пляшкер.

– Хі-хіба ви вмієте стріляти? – запитав Суботик.

– Ні!.. Де б я мі-міг цього на-навчитися?

– То-тоді я знаю краще по-побажання!

– Я-яке?

– По-побажати відлигу!

– З-звичайно! – вигукнув пан Пляшкер і вдарив себе долонею по лобі. – Я так ро-розхвилю-вався, що й не по-подумав про це. Бу-будь ласка, з-зроби так, щоб стало те-тепло і припинилася за-завірюха!

І нараз завірюха вляглася, в кімнаті потеплішало. Сніг танув просто на очах. Краплі спадали із шафи і з книжкових полиць. Невдовзі стало видно спинку стільця, потім письмовий стіл і нарешті ліжко.

Однак розталий сніг перетворився, звичайно, на воду, і ліжко пана Пляшкера, легенько погойдуючись, тихо попливло вздовж стіни. Тим часом із шафи, книжкових полиць та люстри далі бігла вода, і невдовзі поплив стілець. Нарешті на хвилях загойдався й письмовий стіл. Лише білий ведмідь не збирався плавати. Він сидів по шию у воді й дурковато дивився на слоїк з маслом, що вихитувався на хвилях перед самим його ведмежим носом.

– От зараз я провчу цього Фляшкера! – долинув із кухні голос пані Моркван. Вона тільки-но закінчила викидати сніг за вікно. – Він мені заплатить за оцей безлад! Негайно вижену його геть!

Вона вибігла з кухні, промчала коридором, навстіж розчахнула двері в кімнату пана Пляшкера і вигукнула:

– Пане Фля...

Більше вона нічого не встигла сказати. Бо хвиля заввишки з метр вихопилась із дверей, збила пані Моркван з ніг, закрутила нею, мов тріскою, пронесла коридором і випустила зі своїх обіймів лише тоді, як розбилась об холодильник.

Мокра як хлющ, пані Моркван сиділа на холодильнику й люто волала:

– Неподобство! Що сталося з моєю гарнесенькою кухнею?

Вона злізла з холодильника, побрела по воді до буфета й почала нишпорити в ньому, шукаючи ганчірку.

А тим часом Суботик та пан Пляшкер і далі сиділи в кімнаті на шафі.

– Ой і мокро ж тут скрізь! – сказав Суботик. – Мені здається, що цьому треба покласти край!

Пан Пляшкер кивнув головою:

– Авжеж, Суботику, треба! Прошу тебе, зроби так, щоб кругом знову стало сухо. І то негайно!

Мить – і в кімнаті знову стало так само сухо, як перед хурделицею та повінню. Тільки рейка для гардин і далі валялася долі. А на кухні пані Моркван стояла навколішки з ганчіркою в руках і, дивлячись на суху чисту підлогу, хитала головою.

– Або я з глузду з’їхала, або цей Фляшкер знову жартує з мене! Отепер-то я таки вижену його! Треба нарешті покінчити з усім цим!

Вона кинула в куток суху ганчірку й побігла коридором. Тієї ж миті, коли вона хотіла відчинити двері, ті розчинилися самі і в коридор вийшов величезний звір. Це був білий ведмідь, йому стало жарко в кімнаті.

– Тримати домашніх тварин у кімнаті суворо заборонено! Це записано в угоді про наймання квартири! – заволала пані Моркван.

Білий ведмідь роззявив свою величезну пащу, показав гострі зуби й позіхнув. Пані Моркван миттю повернула назад і кинулася навтікача.

Вона вбігла до кухні і замкнула за собою двері. А білий ведмідь мовби й не бачив її. Він почвалав до парадних дверей, штовхнув їх здоровенною білою лапою, вийшов надвір і сів на купу снігу, який пані Моркван повикидала совком із кухні.

– Дивно, що баба Шморгван досі не прибігла, – сказав Суботик. Стоячи на письмовому столі, він прикріплював до стіни рейку з гардинами.

Пан Пляшкер стояв на стільці й допомагав Суботикові. Він і далі був у зимовому пальті й тому добряче впрів.

– Мене це вже не дивує! – відповів він. – Якщо людина бачила у своїй власній кімнаті хурделицю, білого ведмедя, а потім пережила відлигу й повінь, то її вже ніщо не здивує.

– Ви нарешті повірили в мої цятки – ось що головне! – сказав Суботик. – Може, мені повиснути з вікна на вашому паску?

– А це для чого?

– Баба Шморгван сказала: вона вижене вас, якщо через десять хвилин я й далі буду в кімнаті. А ми її обдуримо. Коли вона прийде, ви скажете: "Він же висить за вікном!" Отже, якщо мене в кімнаті не буде, вона не зможе вас вигнати.

– Вона й так не зможе мене вигнати! Адже я маю Суботика з синіми цятками на обличчі!

– Що ви ще хочете утнути?

Пан Пляшкер засміявся й сказав:

– Я хочу, щоб пані Моркван завжди, коли їй захочеться мене вилаяти, казала протилежне тому, що вона думає!

Тим часом пані Моркван, оговтавшись нарешті від переляку, прочинила двері й визирнула з кухні. Білого ведмедя видно не було. Обгорнувши ганчіркою щітку, вона просунула її крізь прочинені двері в коридор і посовала туди-сюди. Нічого не сталося! Посміливішавши, пані Моркван вийшла в коридор. Через розчинені навстіж парадні двері вона побачила ведмедя, який сидів на купі снігу. Підкравшись до дверей, пані Моркван захрипнула їх і замкнула. А потім кинулась до кімнати пана Пляшкера. Шарпнула двері і з червоним від люті обличчям убігла в кімнату. Взявшись руками в боки, вона зарепетувала:

– Пане Пляшкере! Ви надзвичайно симпатична й приємна людина! Я не можу навіть уявити собі кращого квартиранта!

Пан Пляшкер і далі стояв на стільці. Він увічливо вклонився й відповів:

– Дякую вам, пані Моркван, за добрі слова! Ви дуже люб’язні!

– І я анітрішечки не проти того, що ви залізли в черевиках на мій чудовий стілець! Адже йому вже років тридцять п’ять, і давно вже пора змінити на ньому оббивку! – горлала пані Моркван далі.

– Ну, що ви, пані Моркван! Навіщо? Оббивка ще досить пристойна, – несміливо заперечив пан Пляшкер.

– Що... що це я кажу? – вирячивши очі й затинаючись, пробурчала пані Моркван. – Я от іще що мала на увазі: мабуть, нам треба повісити тут нові фіранки.

– Ну що ж! Я не заперечую! – радісно вигукнув пан Пляшкер. – На цих фіранках візерунок нікуди не годиться!

– Що ви сказали? – вереснула пані Моркван. – Візерунок нікуди не годиться?.. Та він просто жахливий, він огидний.

– Ваша правда, – підтвердив пан Пляшкер і підморгнув Суботикові. – А що тепер нам робити з Робінзоном?

Пані Моркван спаленіла й оглушливо зарепетувала:

– Знову Робінзон?.. А... Робінзон! Та це ж найслухняніша й найспокійніша дитина, яку я будь-коли бачила! Хай він ще поживе з нами! Мені так приємно буде снідати разом із ним! А якщо він залишиться з нами надовше, то ви, звичайно ж, платитимете за квартиру на двадцять марок менше. Адже ж у вас і без того великі видатки на дитину!

Пані Моркван розгублено дослухалась до власних слів; нарешті вона сказала:

– Сама не знаю, що це я таке верзу! Я ж зовсім не те мала на увазі! Я хотіла ось що сказати: якщо ваше любе дитятко залишиться тут, то ви, звісно, платитимете за квартиру на тридцять марок менше!

– Ні, пані Моркван! – заперечив пан Пляшкер. – Про це не може бути й мови. Я платитиму стільки, скільки й досі.

– Але ж я не те хотіла сказати!.. – Тут вона затнулася й похитала головою. – Якщо ви нічого не маєте проти, то я піду до себе в кімнату. Пробачте мені... Бажаю вам доброго настрою!

Вона кивнула головою і вийшла.

– Яка чемна пані! – сказав Суботик.

– Поки що надто ще галаслива, – зауважив пан Пляшкер. – От якби всі люди були чемні й приязні! Як приємно було б із ними жити! Я певен, що помалу пані Моркван звикне поводитися з усіма так, як оце зараз із нами. І самій їй тоді теж легше житиметься. Вона зрозуміє, як це втомлює – цілісінький день сваритись.

– А ви чули, що вона про мене сказала? – запитав Суботик. – Вона вважає, що я найслухняніша й найспокійніша дитина, яку вона бачила. А ви кажете, що я сирена!

– От якби ти й справді був тихий та слухняний! Особливо рано-вранці, – зітхнув пан Пляшкер.

– Цитьте! – злякано вигукнув Суботик. – Глядіть не висловіть необачно ще якогось безглуздого побажання! По-перше, я не хочу бути спокійною дитиною, а по-друге, ви мусите зараз дуже добре обмірковувати свої бажання. Я не бачу свого обличчя, але мені здається, що на ньому залишилося обмаль цяток.

– Справді, – сказав пан Пляшкер, уважно оглянувши обличчя Суботика. – Залишилося всього дві цятки біля лівого вуха.

– Отакої! – вигукнув Суботик. – Тоді вам треба дуже добре подумати, на які бажання витратити їх.

– Завтра думатимемо! – сказав пан Пляшкер. – А сьогодні ходімо краще гуляти. Дивися, як сяє сонечко. Відпочинемо й потішимося, що нам пощастило пережити таку страшну хурделицю.

– Завтра? – перепитав Суботик. – Завтра, тату, мене вже тут не буде!

– Не буде? Чому?

– Завтра субота!

– Ну то й що?

– А те, що Суботики завжди лишаються тільки до суботи.

– Ти справді покинеш мене? Ти не жартуєш?

– Ні, тату. Не жартую. Суботики завжди так роблять. Через те придумайте бажання сьогодні.

– Невже ти справді не можеш залишитись? Я питаю не через ці бажання, не про них тепер ідеться.

Суботик похитав головою:

– Ні, не можу.

Пан Пляшкер сів за свій письмовий стіл і задивився вперед. Потім узяв аркуш паперу і написав олівцем кілька слів у стовпчик. Похитав головою, закреслив усе, що написав, і знову замислився.

– Що ви робите? – запитав Суботик.

– Думаю, що б його побажати собі, – відповів пан Пляшкер.

– Коли так, то я піду гуляти сам, – вирішив Суботик. – Вам ніхто не заважатиме думати, а мені співати.

Пан Пляшкер розгублено кивнув головою.

– Якщо ви хочете викласти своє прохання віршами, то це вам буде нелегко зробити,– вів далі Суботик.– Подумайте самі – адже зі словами "будь ласка" римується дуже мало слів. Хіба що "казка". Хочете, розкажу вам казку?

– Ні, дякую, – усміхнувся пан Пляшкер. – Я сам умію розказувати собі казки.

– Ну, то як хочете, – сказав Суботик і виліз із вікна надвір.

Пан Пляшкер сидів над аркушем паперу й думав аж до самого вечора. Часом він щось писав, тоді закреслював написане, знову писав і знову замислювався.

Надвечір Суботик просунув голову у вікно й запитав:

– Ну, тату, яке бажання ви придумали? Може, хочете шлейки, які ніколи не порвуться? Чи третє око на потилиці? А може, картатого слона?

Пан Пляшкер підвів очі від аркуша й сказав:

– Я, либонь, не зможу придумати бажання! Часом мені здається, що я вже придумав і що це саме те бажання, здійснення якого я прагну Але мине хвилина – і я бачу, що помилявся. Яка користь від грошей, коли людина хвора? А навіщо здоров’я і довгий вік, коли їй судилося все своє життя прожити в неволі? Навіщо воля, коли людина така бідна, що змушена старцювати, або коли вона сліпа? І таке інше. Мені треба ще подумати.

– Не впадайте у відчай, тату! Ви неодмінно що-небудь придумаєте! – спробував утішити його Суботик і знову виліз крізь вікно надвір.

Він повернувся аж увечері. Пан Пляшкер сидів на ліжку, і обличчя його сяяло від задоволення.

– Ну, як справи, тату? Придумали що-небудь путяще?

Пан Пляшкер кивнув головою.

– А що саме?

– Я хочу таку машину, яка може виконувати бажання!

– Чудово! Дуже розумне бажання! – зрадів Суботик.

Цієї ж миті пролунав дзвоник. Дзвонили в парадні двері. А незабаром з’явилася пані Моркван і сказала:

– Пане Пляшкере, щойно для вас принесли пакунок. Мені дуже приємно, що в такий пізній час люди будять мене дзвоником і змушують уставати з ліжка! Візьміть, будь ласка, ваш пакунок!

Пан Пляшкер відчинив двері, взяв у пані Моркван пакунок і поклав його на письмовий стіл. Коли він тремтячими пальцями розв’язав шнурок і зняв обгортку, перед його очима постала чудова машина для здійснення бажань. У її блискучому металевому корпусі віддзеркалювалося щасливе обличчя пана Пляшкера.

– Дуже гарна машина! – вигукнув Суботик.

– Справді, дуже гарна, – погодився пан Пляшкер. – А як її вмикати?

– Поки що ніяк, – сказав Суботик.

– Поки що ніяк? А коли ж можна? – стривожився пан Пляшкер.

– Машини для здійснення бажань бувають різні, – пояснив Суботик. – Одні вмикаються ручкою, а інші – кнопкою. Ви сказали, що хочете машину для здійснення бажань, але не сказали, яку саме. Я не знав, яка та машина має бути. Тому я владнав усе таким чином, щоб спочатку

принесли саму машину. А тепер ви можете замовити до неї ручку або кнопку. Адже у вас ще є змога замовити одне бажання.

– Тоді я хочу кнопку! Хай машина для здійснення бажань буде з кнопкою! З червоною кнопкою, щоб її краще було видно! – вигукнув пан Пляшкер.

Але машина залишалася такою, як і була. Пан Пляшкер разом із Суботиком стурбовано оглянули машину з усіх боків. Кнопки не було! Пан Пляшкер вирішив спробувати ще раз.

– Я хочу машину для здійснення бажань з червоною кнопкою! – сказав він голосно й виразно.

Але ні червона, ні будь-яка інша кнопка на машині не з’являлася. Пан Пляшкер поглянув на Суботика й вигукнув:

– У тебе не лишилося на обличчі жодної цятки! Нічого дивного, що кнопка не з’являється.

– Жодної цятки? – запитав Суботик. – Але ж ви казали, що їх було дві!

– Дві й було!

– А як вони були розміщені?

– Дуже близько одна від одної. Одна знизу, а друга вгорі.

– Я так і знав! – застогнав Суботик. – Але ж це були не дві крапки, а двокрапка! Двокрапка призначається для виконання особливо складних і незвичайних бажань. Але тепер, коли в мене немає жодної цятки, я вже не можу виконувати бажання! Мені дуже прикро, тату!

– Навіщо мені машина, яка не працює? – сумно мовив пан Пляшкер. – Коли хочеш, можеш її з’їсти. Ти ж любиш залізо!

– Ой ні, тату! – похитав головою Суботик. – Мені треба вже йти, бо за кілька хвилин буде рівно дванадцята година. Але ж ви знаєте, що повинно статися, аби я повернувся. А коли я повернусь, то знову матиму багато синеньких цяточок. Отоді я виконаю всі ваші бажання!

– А що повинно статися? – запитав пан Пляшкер.

– Хіба ж ви не знаєте? У неділю – ніякого діла і сонце. Понеділок має бути по неділі. У вівторок – візит пана Вівторакуса, у середу – середина тижня...

– Знаю! Знаю! – вигукнув пан Пляшкер. – А в суботу – Суботик!

– Я чекатиму цієї зустрічі, тату, – сказав Суботик. – Але зараз мені треба йти!

Пан Пляшкер підбіг до шафи, попорпався в ній і дістав теплого вовняного светра та пару брунатних чобітків.

– Це тобі, – сказав він Суботикові. – Ночі ще досить холодні. Візьми!

– Ви такі добрі, тату! – зрадів Суботик. – Який гарний светр! Які чудові чобітки! Все це має бути дуже смачне!

І не встиг пан Пляшкер і слова сказати, як Суботик запхав у рот светр і чобітки.

– Смакота! – сказав він, жуючи. – Оце вечеря, так вечеря! До побачення, тату! Мені було дуже добре у вас. Я так чекатиму нової зустрічі!

Він відчинив вікно і виліз надвір.

Пан Пляшкер дивився згори, як Суботик пройшов по темному присадку до ведмедя, що й досі лежав під кухонним вікном. Суботик сів верхи на ведмедя, і той підтюпцем побіг геть. Коли він пробігав під вуличним ліхтарем, його хутро ще раз сяйнуло в яскравому світлі, і обидва вони – ведмідь та Суботик – зникли у нічній пітьмі.

12 травня. СУБОТА

У суботу вранці пан Пляшкер прокинувся дуже рано, сів у піжамі за письмовий стіл і написав спішного листа своєму приятелеві Вівторакусу:

"Дорогий друже Вівторакусе!

Будь ласка, приходь до мене наступного вівторка. Для мене це дуже важливо. Видатки за дорогу я тобі, звичайно, поверну. Тільки неодмінно приходь у вівторок!

Щиро вітаю тебе.

Твій друг Пляшкер

Написавши листа, пан Пляшкер вклав його в конверт, заклеїв конверт, написав адресу і вибіг з дому.

Пані Моркван виглянула з вікна й гукнула йому навздогін, похитуючи головою:

– Доброго ранку, пане Пляшкере! Ви так гарнесенько бігаєте собі по присадку в самісінькій піжамі! І я не бачу в цьому нічого дивного. На вас аж дивитись приємно!

Пан Пляшкер зупинився, оглянув себе і, побачивши, що забув у поспіху одягтися, помчав назад до кімнати.

Не минуло й п’яти хвилин, як він знову вибіг надвір – цього разу в брунатному костюмі. Він пробіг повз пані Моркван, яка приязно усміхнулася й кивнула йому головою, і помчав до найближчого рогу вулиці, де висіла поштова скринька. Опустивши в неї листа, він знову повернувся до своєї кімнати.

Утомившись від швидкого бігу, він сів на ліжко, але тут-таки скочив на рівні ноги й вигукнув:

– Ну й телепень же я! Так розхвилювався, що забув наклеїти марку на конверт.

Пан Пляшкер знову сів за письмовий стіл і написав листа вдруге.

Тоді наклеїв марку на конверт і вибіг із дому з конвертом у руці.

Коли він повертався додому, пані Моркван так само сиділа біля свого вікна.

– Пане Пляшкере, мені так подобається, що ви оце пурхаєте туди-сюди, неначе поштовий голуб! – вигукнула вона, коли він проходив присадком. – То в дім, то з дому! Аж радісно на душі стає!

Пан Пляшкер нічого не сказав у відповідь, тільки запитав:

– Пані Моркван, часом не чули, яка буде завтра погода?

– Звідки ж мені теє знати?

– Ну, може, ви чули по радіо прогноз погоди, – сказав пан Пляшкер.

– Авжеж, звичайно, – сказала пані Моркван. – Погода й далі буде гарна. Цілий день сяятиме сонце. Так сказали по радіо.

– Сяятиме сонце, кажете? Чудово! У неділю не буде діла і сяятиме сонце! – радісно вигукнув пан Пляшкер, побіг до своєї кімнати й замкнувся в ній.

І ось тепер пан Пляшкер задумливо сидить і чекає.

Він чекає того самого тижня, коли в неділю не буде діла і яскраво світитиме сонце, а понеділок буде по неділі. У вівторок завітає Вівторакус із раками, а середа випаде на середину тижня. І нехай у четвер знову буде гроза і чотири рази гримне грім. А в п’ятницю він цілісінький день блукатиме містом та лісом, але таки знайде п’ятака догори орлом. А потім настане субота і повернеться Суботик. І справдиться тоді бажання пана Пляшкера, і на машині для здійснення бажань з’явиться кнопка.

Пан Пляшкер уже давно придумав перше бажання, яке муситиме виконати машина.

Він натисне на кнопку й скаже повільно й виразно:

"Я хочу, щоб наступної суботи Суботик не йшов від мене. Я хочу, щоб Суботик залишився зі мною назавжди!"

рундук – стіл для торгівлі в крамниці, буфеті, на базарі.